

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Emanvelis De Naxera Toletani, E Societate Iesv,
Sacrarvm Litterarvm Interpretis, Regiique Concionatoris.
Excvrsvs Morales In Librum primum Regum**

**Nájera, Manuel de
Lvgdvni, MDCLXXII**

Capvt XXX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80101](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80101)

TEXTVS.

VERS. XI. Surrexit itaque de nocte Dauid ipse, & viri eius, vt proficiscerentur mane, & reuerterentur ad terram Philisthiim. Philisthiim autem ascenderunt in Iezrahel.

S. XVIII.

Prudens ad profectionem necessaria maturè comparat, nec temporis urgentiam expectat.

*Providentia.
Mors.*

Prudentia est cauere etiam, quæ non putantur emergere, & ita se in otio comparare, vt nullis possit subitanis, ac improvisis perturbationibus concuti. Munio (aiebat Cassiodorus 3. variar. 49.) tractanda est semper in otio, quia tunc male quæritur, quando necessarii iudicatur. Cum tempus virget, non bene disponitur, quod necessarium habetur. Hinc est, quod Dauid manè profecturus tempus antenertit, vt necessaria profectioni disponderet: Surrexit itaque Dauid ipse, & viri eius, vt proficiscerentur mane. Dux exemplo præiit, & vt alij surgerent, ipse de nocte surrexit. Si mane Dauidem inueniret imparatum, tempus in se comparando insumeret, & tardaret: ergo cum proficisci mane oporteret, ad insidias Satraparum declinandas auroram non expectauit vt surgeret, sed maturè sibi providens, vbi micare cepit, perrexit. Manè (inquit Hugo) ne Satrapa insidiarentur ei. Vereri poterat Satraparum, quibus erat insensus, si immoraretur, insidias, & opus esset non sine periculo immorari, si plus, quam fas esset

contingeret obdormire: ergo vtili somni, otisque dispendio profectionem adornauit, & alacriter viam arripuit. Quam anxie oburbaretur solitudine, si tempus adurgeret, & Satrapa insidiis circumueneret: ergo prouide antelucanus surrexit, & necessaria profectioni disposuit. Qui plurimum florente vita itererunt, magnis solent angustis premi, cum imparatos mors virget, & conscientia premit. Echini futuras tempestate præsentientes, cum indigeant lapillis, quibus velut anchoris firmentur, ante tempestatem perquirunt, & ad scopulos fluctibus non impetendos contendunt. Audi dictum Cassiodorum: Dum futuras tempestates agnouerint, loca mutare cupientes (quia illis pro leuitate corporis nandi nulla fiducia est) lapillos, quibus parcs possint esse complexi, quadam anchorarum ponderatione librari scopulos petunt, quos fluctibus vexandos esse non credunt. Verentur Echini, ne eorum leuitas procellosis vincatur vndis: ergo ante tempestatem aptis se lapillis muniunt, & periculo eluso scopulorum ayla petunt: & homines non pudet necessaria peccatorum expiatione se non munire etiam cum norunt procellosam mortis tempestatem instare. Iacob benedictionem fratri præripuit, frater ingemuit, quia Iacob ex grege herdos attulit, & Elau venatione incerta, quod patri offerret, quæsiuit: ergo Iacob, dum parata assert, benedicitur, & Elau, dum immoratur in quaerendo, benedictione priuatur. Ecce odor filij mei (aiebat pater) sicut odor agri pleni. Plenus ager habuit, quo patrem oblectaret; nudus non adeo cito potuit producere, quo placeret. Rebecca (inquit Hugo) consulit Iacob, vt pergat ad gregem, id est, vt afferat ex præhabitis, non ex eo breui tempore anxietate quæsitis.

Gen. 27.
v. 18.

CAPVT XXX.

VM QVE venissent Dauid, & viri eius in Siceleg die tertia, Amalecita impetum fecerant ex parte australi in Siceleg, & percusserant Siceleg, & succenderant eam igni: 2. Et captiuas duxerant mulieres ex ea, à minimo vsque ad magnum: & non interfecerant quemquam, sed secum duxerant, & pergebant itinere suo: 3. Cum ergo venissent Dauid, & viri eius ad ciuitatem, & inuenissent eam succensam igni, & uxores suas, & filios suos, & filias ductas esse captiuas: 4. Leuauerunt Dauid, & populus, qui erat cum eo voces suas, & planxerunt, donec deficerent in eis lachryma: 5. Siquidem & dux uxores Dauid captiuas ductas fuerant, Achinoam I. zraelites, & Abigail uxor Nabal Carmeli: 6. Et contristatus est Dauid valde: volebat enim eum populus lapidare; quia amara erat anima vniuscuiusque viri super filium suum, & filiabus: Confortatus est autem Dauid in Domino Deo suo: 7. Et ait ad Abiathar sacerdotem filium Achimelech: Applica ad me Ephod. Et applicauit Abiathar Ephod ad Dauid: 8. Et consuluit Dauid Dominum, dicens: Persequar latrunculos hos, & comprehendam eos, an non? Dixitque ei Dominus: Persequere: absque dubio enim comprehendes eos, & excuties prædā: 9. Abiit ergo Dauid ipse, & sexcenti viri, qui erant cum eo, & venerunt vsque ad Torrentem Besor: Et lassi quidam substituerunt: 10. Persecutus est autem Dauid ipse, & Besor: 11. Et inuenerunt virum Aegyptium in agro, & adduxerunt eum ad Dauid, decarum, & duas ligaturas vine passæ. Quæ cum comedisset, reuersus est spiritus eius, & refocillatus est: non enim comederat panem, neque biberat aquam tribus diebus, & tribus noctibus: 13. Dixit itaque ei Dauid: Cuius es tu? vel unde? & quo pergis? Quæ

ait: Puer Ægyptius ego sum, servus viri Amalecita: dereliquit autem me Dominus meus, quia egrotare cepi nudius tertius: 14. Siquidem nos erupimus ad australem plagam Cerebhi, & contra Iudam, & ad meridiem Caleb, & Siceleg succendimus igni: 15. Dixitque ei David: Potes me ducere ad cuncum istum? Qui ait: Iura mihi per Deum, quod non occidas me, & non tradas me in manus Domini mei, & ego ducam te ad cuncum istum. Et iuravit ei David: 16. Qui cum duxisset eum, ecce illi discumbabant super faciem universæ terræ comedentes, & bibentes, & quasi festum celebrantes diem, pro cuncta præda, & spoliis, quæ caperant de terra Philistiim, & de terra Iudæ: 17. Et percussit eos David à vespere usque ad vespertam alterius diei, & non evasit ex eis quisquam, nisi quadringenti viri adolescentes, qui ascenderant camelos, & fugerant: 18. Erant ergo David omnia, quæ tulerant Amalecita, & duas uxores suas erant: 19. Nec defuit quidquam à parvo usque ad magnum, tam de filiis, quam de filiabus, & de spoliis, & quæcumque rapuerant, omnia reduxit David: 20. Et tulit universos greges, & armenta, & minavit ante faciem suam: dixeruntque: Hæc est præda David: 21. Venit autem David ad ducentos viros, qui lassæ subliterant, nec sequi poterant David, & residere eos iusserat in terrente Bessor: qui egressi sunt obviam David, & populo, qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum, salutavit eos pacifice: 22. Respondensque omnis vir pessimus, & iniquus de viris, qui erant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quidquam de præda, quam erimus: sed sufficiat unicuique uxor sua, & filij, quos cum acceperint, recedant: 23. Dixit autem David: Non sic facietis, fratres mei: de his, quæ tradidit nobis Dominus, & custodisti vos, & dedit latrunculos, qui eruperant adversum nos, in manus nostras: 24. Nec audiet vos quisquam super sermone hoc: æqua enim pars erit descendenti ad prælium, & remanenti ad sarcinas, & similiter dividant: 25. Et factum est hoc ex die illa, & deinceps constitutum, & præscriptum, & quasi lex in Israel usque in diem hunc: 26. Venit ergo David in Siceleg, & misit dona de præda senioribus Iudæ proximis suis, dicens: Accipite benedictionem de præda hostium Domini: 27. His, qui erant in Bethel, & qui in Ramoth ad meridiem, & qui in Iether: 28. Et qui in Aroer, & qui in Sephamoth, & qui in Esbhamo: 29. Et qui in Rachal, & qui in urbibus Ierameel, & qui in urbibus Geth: 30. Et qui in Arama, & qui in lacu Asan, & qui in Athach: 31. Et qui in Hebron, & reliquis, qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat David ipse, & universi.

TEXTVS.

VERS. I. Cumque venissent David, & viri eius in Siceleg die tertia, Amalecita imperum fecerant ex parte australi in Siceleg, & percusserant Siceleg, & succenderant eam igni.

§. I.

Dæmones acrius contra eos inflammantur, à quibus sæpius vincuntur.

Tentatio.

NUnquam diabolus malitiæ suæ otium facit, sed tunc præcipue inardescit, cum se virtutibus oppugnatum agnoscit. Cain duro ingenio, & peruersis moribus sordidatus contra fratrem semper gerebat stomachum; at ubi vidit pingui victimam aras nobilitare, & Numinis benevolentiam promereri, ardentius doluit, & contra fratrem surrexit: *Conspurrexit Cain adversum fratrem suum Abel.* Conspiravit eadem, dum Abelus hostiam non obtulerat, & aram nobilitarat: at ubi vidit miris virtutum incrementis ornari, acriori indignatione efferebatur, & infamavit. Notavit Tertul. de patientia c. 5. Nec occidere potuit nisi iratus, nec irasci nisi impatiens. Ob Abeli sacrificium cæca ira incanduit, & livori adulatus est eadem molitus, iam ex tunc diaboli ingenium exprimens, & in Deo placentem furens: *Conspurrexit Cain adversum fratrem suum.* Nec aliter per Amalecita adumbratus se dæmon gessit; Siceleg impetunt, & flammis tradunt. Amalecita imperum fecerant ex parte australi in Siceleg, & succenderant

Gen. 4. v. 8.

eam igni. Alias civitates infra n. 14. constituta oppugnasse, non tamen ut Siceleg succendisset. Quod si iniquitas, cur ardentibus in hanc civitatem intrarent, & anhelantibus flammis in tumultum redigere suspiraverint? Respondendum. Interpretes, cum sæpe à Davide variis fuissent executionibus attriti, ardentissimo vindictæ desiderio studiis vicem rependere, opportunoque tempore, quæ contra Davidem cogitarent explevere. Ita Rabbi David Kimhi apud Abul. q. 2. Rabbi David Kimhi dicit, quod hoc fecerunt ad vindictam eorum, quæ intulerat eis David. Adhuc Abul. Et forte aliquis habebit hoc, ut verisimile, quia nullam de aliis urbibus succenderunt, sed solum prædatis sunt; Siceleg autem succenderunt. David præ aliis plurimam à Amalecitis prædam tulerat, sæpiusque profugatos: ergo tanto dolore percussus, & infans odio inflammatus contra eum viuidius exarserunt, & civitatem eius in cineres redigere procurarunt. Sibi debet solerter providere, & maiori sollicitudine innigilare, qui animarum prædam à dæmone eripuit, & cumulo virtutum respenderit: nam diabolus acerrima indignatione inflammatus nihil non tentabit, ut rependendo vicem, soleret dolorem. Ardentissimas Amalecita contra Siceleg evocavit flammis, quia David copiosas tulerat prædas. Cum Tobias iniuri immanem pilcem trucidasset, fumoque veluti exantacum repulisset, Raphael duris vinculis, ne contra Tobias furem, illigavit: Tunc Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & reliquit illud in deserto super artem gyptii. Otiosa videntur vincula, cum tot iam Tobias reportasset trophæa. Quid ergo Angelus modò iniiciat dæmonio vincula, & vinculorum apponat impedimenta? Ob id ipsum, & respondet

Lira; nam modò rabido ardore furebat, quia Tobias virtutum maiori censu emicabat. Tunc Raphael Angelus (inquit) apprehendit demonium, ne Tobias posset inferre nocementum. Suis factis ostendit Angelus opus esse tunc Tobiae sollicitiore vigilantia, quia repetita resurgebat victoria. Ob id appositum scriptura illud, Tunc, nam quia tunc eius crescebat dolor, adaugebatur & furor: ergo oportuit ut maiori cautela, quia ardentior ira.

§. II.

Si Praefules, superioresque regali assistant in aula, magna subiecti pati solent detrimenta.

Superior, Ecclesiasticusque Praeful se sibi eripuit, cum gubernacula Ecclesiarum suscepit. Omnium domos aiebat Seneca lib. de Consolat. ad Polybium cap. 26. illius vigilia defendit; omnium otium illius labor; omnium delicias illius industria, omnium vacationem illius occupatio. Ex quo se Caesar ubi terrarum dedicavit, sibi eripuit. Quod si saecularis Princeps se sibi eripuit, potiori iure sibi se debet denegare, qui Deo sacratas dignitatis infusus constar fulgere. Quod si reprehensibile est Ecclesiasticum quid temporis aliis, quam sui muneris rebus impendere, quid erit in magnatum, Princepumque aulis immorari, & quae dignitas respuit, negotia gerere? Iam quae ob eiusmodi pastoris absentiam patiantur greges, miris scriptura historiae adumbravit coloribus: nam cum David cum Achis versaretur, & à Siceleg ciuitate sua abesset, Amalecita opportunitatem nactus incolae captiuos duxit, & ciuitatem ardentissimis flammis succendit: Imperium fecerant ex parte australi in Siceleg, & percusserant Siceleg, & succenderant eam igni. Glossa Moralis testatur hic esse adumbrata, quanta, si pastores demorentur aulis, patiantur subditi detrimenta: Per hoc, quod David existente cum Achis Rege contigit damnum praedictum, signatur damnum in spiritualibus, quod contingit frequenter in diocesis praefulorum propter ipsorum occupationem circa negotia Regum, & magis aulam. Vbi daemon vidit subiectos doctrina, & praesentia Praefulis destitutos, cupiditatum flammis accendit, & plures captiuos ducit. Ob id Christus Dominus suos discipulos instruens, aiebat: Vos estis lux mundi. Et cur non soli, aut luna comparati, sed luci? Fortassis quia sol nocte abest, & luna die. Nohit ergo adinstar solis, aut lunae resplendere, sed lucem die, nocteque in templo resplendentem imitari. Per Apostolos (inquit Augustinus in Catena. D. Thomae) scientia lumen inuehitur, & cognitio Dei claret. Itaque voluit nullo tempore Ecclesiae Praefulem abesse, sed veluti templi lucernam semper doctrinae radios effundere, & tenebras suorum depellere. Quod si velis nomine lucis solem designari, ipsa similitudo quanta, ob Praefulis absentiam incommoda nascantur, ostendit. Posuisti tenebras (aiebat Plaltes) & facta est nox; in ipsa pertransibunt omnes bestiae syluae. Catuli leonum rugientes, ut rapiant, & querant à Deo escam sibi. Oriens est sol, & congregati sunt: & in cubilibus suis collocabuntur. Vbi syluae ferae sentiunt solem abesse, audacter prosiliunt, ut deprædantur; ubi adesse agnoscunt, suis in cubilibus collocantur: ergo agnoverint solis locum tenentes quantum truculentis syluae feris, hoc est, demonibus audaciam eorum absentia ingerat, & quam praesentia vires eneruet, & reprimat. Feris (inquit Eman. de Naxera in Reg. Tom. II.

Euh ymius hic liberam prodeundi facultatem praestat. Praestat solis recessus audendi facultatem, & frangat praesentia forem.

TEXTVS.

VERS. II. Et captiuas duxerunt mulieres ex ea à minimo vsque ad magnum, & non interfecerant quemquam, sed secum duxerant, & pergebant itinere suo.

§. III.

Sunt, qui blandè lambant, ut ardentibus flammis adurant.

Nihil deterius peccatoris oleo, blandiendo ^{Adulator.} grassatur, grassando blanditur; onis assumit speciem, ut facilius infidias disponat, & incautos fallat; blâditur muneribus, gratis corrumpit adulationibus, & hoc totum, ut captiuarit affectum, & miserum impellat ad casum. Quis nouit (aiebat Cassiodorus 12. var. 17.) cum qua gente consingat? Ideoque omnes debent agnoscere, quod futuris hostibus gratum non sit audire. Munera ad ornatu praestita cupiditatis inquinamento tendunt sordidare, & gratæ auribus adulationes blandimentis corrumpere. Ecce Siceleg decinerescit exulta: Succenderant eam igni. A quibus ejaculate flammæ, & vxores abductæ, scriptura non tacuit: Amalecita impetum fecerant ex parte australi. Amalecita lambens interpretatur, sed qui nomine promittebat blandicias, ardentis iniecit flammam. Considerandum est (inquit Gregorius apud Glossam) quid sit, quod Amalechita Siceleg inuadunt, & præda capiunt. Amalechita populus lambens vocatur, per quem saecularium mentes designantur, quæ terrena ambiedo quasi lambunt. Vxores maritorum praesentia destituta, & fortassis ad vitam, ornatumque necessariis fraudata, lambentium, adulantiumque jugum subierunt, & infamiam captiuitatis non reculant. Sæpè jam diximus historiae coloribus mores adumbrari: ergo, dum viris absentibus captivæ vxores referuntur, & feminarum ingenia, & blandientium ostenduntur studia. Iura (aiebat Cassiodorus 2. varior. 11.) vel diuina, vel publica nexum coniugij tanta cautela praecipunt custodiri, ut crimen sit magnum conscientia alienos effectus irreuerentiam non habere. Basilus siquidem vir speciosus datis precibus intinuit Agrippam coniugem suam de propriis Penatibus à quibusdam vitio sollicitationis abductam, dum sextus ille femineus ad mutabilitatis vitia patet. Nesciunt frequenter feminae aures gratis adulationibus denegare, nesciunt promissis non credere: ergo facili, qui lambit, abducit. Admisso errore solent in gemiscere, & in monialium castris munimen quærere, sed fera poenitentia agnoscunt, quam volaticis innixa, & quam adulationibus falsa. Adiciens (Prosequitur Cassiodorus) eam, cum in sacrosancta Ecclesia septa refugisset, ignorante marito; magnitudini tua cassam Arcinam ratione postposita comulisse. Unde nunc resipiens deplorat ingestam sibi met gravissimam inditatem, factum suum ipsa condemnans. Tardè nonnullæ vxores suam leuitatem condemnant, & ad monialium profugia se conferentes infamiae suæ cæcitatem deplorant. Ergo oportet maritos secum expédere, muliebri ingenium ad pompaticum ornatu esse propensum, & ad enanidas laudes inclinatū, ut satagat pro status cõditione ornamenta eis habere, præbere,

Matth. 5.
v. 14.

Psal. 103.
v. 20.

Qui Dei religiosè non adimplet mandata honoris, & facultatis frequenter patitur detrimenta.

Merito testimonium solutionis (aiebat Cassiodorus 11. variar. 7.) securitas dicitur, de qua non solum animus, sed substantia communetur. Quod legis reuerentia praestatur, incrementis augetur: securitatis non potest tranquillitate frui, qui praecepta non admittit studiosè seruare. Non potest conscientia laeta quiescere, nec violata legum obseruantia detrimentum non afferre. Amalecitarum omni-modi extirpatio sacris legibus intimatur supra cap. 15. Verum Israelitae parere magis voluerunt cupiditati, quam legi. Modò Amalecitarum facultates flammis anhelantibus tradiderunt, & vxores libertate nudarunt: Capinas duxerunt mulieres ex ea. Theodoretus apud Glossam inquit, cur Deus praemiserit vxores, filiosque in captiuitatem adduci? Respondetque voluisse hoc facto indicare, quæ ex legis violatione incommoda solent oriri. Amalecita viuere permixti violata legis erat clarissimum testimonium, cum delicti penitus præcepisset oraculum: ergo Amalecita Siceleg incendit, & vxores captiuas duxit: attritus verò à Davide, quæ denotarat, euomit, & tranquillitatem iterum non turbauit: Cur Deus permixsit ut eorum vxores, & filij abducerentur in captiuitatem? Iam respondet: Vt rursus captiuitatem facerent aduersus Amalecita, & conuenienter diuina prædictione eos penitus perirent. Ducantur vxores captiuæ, & facultates vertantur in cineres vtilitate, vt notum sit quanto detrimento Amalecita viuere fuerit violata lege permixtus, & David eos penitus attraxit, vt regnum firmiter stabiliat. Samson, qui leoninis truculentiam edomuit, qui copiosis Philistinorum acies attriuit, à muliere fure vincitur, & ab æmulis oculorum acie priuatur: Eruerunt oculos eius. Mira res! si antea leonem domitor, si acierum extitit profligator, quomodo jam bruti adinstar habitus, & ab hostibus derisus? Solutio facilis. Quia Nazarethorum lege religiosè asseruata inuictò robore præualebat; aut decapillatus, leges probatur transgressus. Vtque noueris quanta à lege ritè culta commoda, & quanta ab eius violatione emerferint detrimenta. Modò eius oculos aduent aduersarij erueri, qui antea non audebat Samsonis oculos sustinere, antea honore, & saporatis fani fruebatur deliciis, modò inhonestè inserit manus catenis. Notauit Ambrosius epist. 70. Granibus in eum insulabatur cornutus, circumagebant ludibris. Qui legis obseruatorem horrescebant, ludibriis præuocationem iam onerabant: tantus à legis obseruantia pluitus, tantus à præuocatione oriri solet contemptus.

Math. 25.
v. 10.

præbere & prudenter assentari, alioquin coniugij iura contemnent, & notam pudori inferent. Fortè in stultis illis virginibus est depictum fæminarum ingenium: se in Penatibus continuerunt, quandiu lampas oleo fota resplenduit: ast ubi nitor pabuli defectu elanguit, ambitio cæca foris quasiuit: Dum autem irent emere, venit sponsus. Hoc in oleo adulationes, & fauores humanos exprimi tradit Gregorius Magnus homil. 12. in Euangelia: Humanos fauores expetunt. Itaque expetebant nitidius splendescere, & pompatico cultu ornari: & dum foris inuenire desiderata præsumunt, ad adulatorem contendunt; ut qui suo honori cupit consulere, vxori, quo decenter splendeat, non recusare præstare, immò sataget honestis adulationibus deuincire.

§. IV.

Inhonestum, exiguumue lucrum maximum asserre solet dispendium.

Cupiditas,
Dispendium.

Illa tantum (aiebat Cassiodorus 11. variar. 17.) querenda sunt lucra, quæ potest laus possessor offerre, & miles solemni secutus accipere. Qui prouectum desiderat magis extendere, ab impijs, impendiosisque lucris animus profusus debet retrahere. Non solum conscientia detestandis emolumentis læditur, sed facultas ipsa fraudatur, & inde grauissimum solet emergere detrimentum, vnde quæsitum est commodum. Amalecita, de quibus Saul, Israelitæ quæ violato iure prædas obegerant, modò onusti prædis referuntur. Captiuas duxerat mulieres ex ea à minimo usque ad magnum. Ex Siceleg, quæ iam ad Israelitas pertinebat, prædam tulerunt; immò Saul ab Amalecita diademate, & armilla dispoliatus occubuit: Tuli diadema, quod erat in capite eius, & armillam de brachio illius. Qui contra legem diuitias ambierat, capite, & corona perfoluit, & Israelitæ sustinuerunt modò rapinam, si tulerant prædam. Isti sunt Amalecita (inquit Interlinearis) quos Saul delere debuit, & inobedientia reus regnum amisit. Saul, Israelitæque quam ex Amalecitis prædam legis iniuria concupiuit, dispendio ingenti perfoluit: vt nobis liqueat ea solum lucra sequenda, quæ æquitati, & legi inueniuntur conformia. Laban Iacob iniquis artibus dispolianit, & fraudibus coloratis sapius fefellit: verum iustitiæ oculus inultam culpam passus non est, sed Iacob virgarum philosophiam edocuit, qua Laban dispoliatus ingemuit: Tulit Iacob omnia, quæ fuerunt patris nostri, & de illius facultate ditatus, factus est inclutus. Nec solum diuitijs, sed, quos colebat, dijs etiam caruit: Furatus es deos meos. Deos, quos colebat amisit, & malè quæsitæ lucra dispendio ingenti perfoluit. Continenter agite (reperat ubi supra Cassiodorus) si prouectum vestrum magis desideratis extendere, impia lucra sint à vobis omnimodis aliena; de aequitate potius, quam de rapacitate proficitur. Semper metuit iniuste præsumptio. Quid enim acquiri putatur, ubi bona conscientia perditur. Quid Laban acquisiuit, ubi corruptit conscientiam, & vberem gregum amisit copiam.

2. Reg. 1.
v. 10.

Gen. 31.
v. 1.

TEXTVS.

VERS. III. & IV. Cum ergo venissent David, & viri eius ad civitatem, & inuenissent eam succensam igni, & uxores suas, & filios suos, & filias ductas esse captivas, leuauerunt David, & populus, qui erat cum eo voces suas, & planxerunt, donec deficerent in eis lachrymae.

§. VI.

Pro accepta ab hoste cladis mensura esse debet penitudinis, lachrymarumque copia.

Penitentia. **L** Vltima stages, si oculis hauriatur, interna viscera concutit, & gemitum reprimi non permittit. *Sit querula vox doloris* (aiebat Theodericus 2. variat. 25.) *nec se continent immuniti, & laesus animus vociferatione pascitur.* Qui grauius damna perpeffus est, nequit ardentissimo angore non vri, & gemitus lenamentum non querere; & quamvis in corporis detrimentis fortitudo mutam aliquando edoceat constantiam, & intractam casibus aduersis patientiam: in animae cladibus sicci oculi arguunt stupiditatem insanam, vt lachrymarum copia prudentem dolorem: nec satis sit faciem lachrymis irrorare, si grauissimis vulneribus conscientiam constet confodi. Hinc est, quod David bestiarum dominator, & gigantum terror, vbi Siceleg voracibus flammis adustam, & dilectas uxores ab hoste agnouit subjugatas, lachrymas non temperauit, sed dolenter ingemuit: *Cum ergo venissent David, & viri eius ad civitatem, & vidissent eam succensam igni, & uxores suas, & filios suos, & filias ductas esse captivas, leuauerunt David, & populus, qui erat cum eo, voces suas, & planxerunt, donec deficerent in eis lachrymae.* Cui videatur strenuum ducem dedecere ploratum, cum Scauola immotus manum foco applicitam fluere conspexerit, & quis alius tormentis disceptis gemitum non emiserit: cur ergo David non veretur fortitudinem ejulatu defecare, & aerem clamoribus adimplere? Quia cum in Amalecitis adumbrentur daemones, & per diuitiarum depredationem dispoliatae virtutes, clamorem non emittere esset stupiditas damnanda, non fortitudo landibus extollenda. *Per hoc* (inquit Glossa Moralis) *quod David existente cum Achis Rege contigit damnum praedictum, signatur damnum in spiritualibus.* Animum damna copiosis lachrymis sunt deflenda; nec fas est temperare fletum, si graue contigit admisisse piaculum. Vbi Magdalena carere Domino agnouit, in tristem ejulatum erupit: coelestes spiritus, cur plorer, interrogant, vt ad copiosiores fletum exacuunt: *Mulier, quid ploras?* Non ignorant causam, sed nobis vtilem praebent doctrinam. Iuuenis mater inhibetur plorare, sed, quae Domino caret, suadetur flere. Ita Drogo Hostiensis de Sacram. Dom. pass. *Vt tota vis lachrymarum excurret.* Qui aliis in causis solari adniteretur afflictam, augeri lachrymarum nituntur copiam; quia cum Magdalena se Domino existimaret priuatam: *Quia tulerunt Dominum meum,* fas non erat modice flere iacturam: ergo *Eman. de Naxera in Reg. Tom. II.*

ad lachrymarum incitant abundantiam; *vt tota vis lachrymarum excurret.* Iacob etiam, vbi se dilecto Ioseph sensit orbatum, tristissimum edebat singultum: *Indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore.* Filij studiosè dolorem nitebantur delinire, fletui tamen pater noluit modum imponere, quia amisso Ioseph, hoc est, Christo, fas non erat consolationem admittere, & lachrymis abstinere. *Istus aures nuntio* (scribit Philo lib. de Ioseph) *simulque oculis spectaculo (allata enim fuerat tunica lacerata, cruentaque sordum in modum) dolore turbatus obmutuit per multum temporis spatium, ne caput quidem valens attollere oppressum tanta calamitate. Tandem repente effusus in lachrymas, velut è fonte proripientes plangebat pectus.* Prudentissimus senex veri Ioseph orbitate nos plangere edocuit, & à fletu non temperandū ostendit.

TEXTVS.

VERS. V. Siquidem & duae uxores David captivae ductae fuerant, Achinoam lezrahelites, & Abigail vxor Nabal Carmeli.

§. VII.

Cito fortuna vertitur, & à throno ad captiuitatem transitur.

F Allimur, & nobis ipsis imponimus; ni habeamus praeter oculis res humanas suisque deque ferri; & nullatenus posse consistere. Conclia in montibus pererrantur, & montium cacumina jacent voluminibus aequarum immerfa. *Mutant & bestia pro veste formam* (aiebat Tertullianus de Pallio cap. 3.) *quamquam & pauca pluma vestis, & quidem de cataclitidis, immo omni conchylio depressior, qua colla florent, & omni paratio inauarior; qua terga fulgent, & omni symmate soluior, qua cauda iacent, multicolor, & discolor, & versicolor; nunquam ipsa, semper alia; etsi semper ipsa, quando alia, toriens denique mutanda, quociens mouenda.* Mundus mutando persistit, diuersitatibus durat, & temperatus vicibus perseverat. Itaque solemne est rebus omnibus vices pati. *Ante res Macedonum* (scribit Philo lib. Quod Deus sit, &c.) *incluta fuit Persarum felicitas: sed una dies tam ingenti regno finem attulit: & nunc Persa, penes quos paulo ante fuerat imperium, sunt Parthorum prouincia.* Hanc varietatem in se ipsa ostendit etiam Abigail, rustici Nabalis quondam vxor, ad regalem thronum transiit in Danidis futuri Regis vxorem assumpta; & post regias nuptias modo captiua, & vinctis illigata: *Due uxores David captivae ductae fuerant, Achinoam lezrahelites, & Abigail vxor Nabal Carmeli.* Hostes vitae pepercerunt, vt majori dedecore afficerent, & sub hasta venderent. *Volabant eos habere, & vendere* (inquit Lyra) *in seruos, & ancillas.* Ecce captiua sub iugo gemit, quae throno effloruit. Ob id, qui perspicaces habent oculos, omnia, quae cupiditatem attendunt, & admirationem faciunt; nihili habuerunt, & generosè calcarunt: Moyses legationem instruit ad Regem Edom, vtque per florentem eius Regionem transire liceat, deposcit: *Obsecramus, vt nobis transire liceat per terram tuam.* Et cur non obsecret, vt liceat immorari, & copiosis deliciis frui? Quia *H h h 2 Moyli*

Moyſi, reſpondet Philo, celeſti luce illuſtrato, quæ ab aliis ambita, videbantur priuſ deſpicienda. *Celeriter, inquit (verba ſunt Philonis lib. Quodd Deus ſit, &c.) tranſibo per terram tuam. O promiſſionem generoſam, & magnificam? Iane obſecro ſuperare, tranſire, tranſcurrere, quidquid in terra bonum conſectur, poteritis? Nihilne veſtram propeſitionem removere poterit? Conſpectum diuitiarum congeſtarum auerſabimini deſpecta facie? Quid maiorum dignitates paterni, maternique generis, decantataſque à multis nobilitatibus deſpicietis? Gloriam quoque, quam homines r' amant, ceteris bonis omnibus prætercurretis tanquam rem viliffimam? Omnia proſectò proculcabant, & deſpicebant. Huius contemptus Philo rationem reddit: Olympia, celeſtiſque anima ſunt hæc tam ingenia facinora: repleta enim contemplatione verorum bonorum, & incorruptibilium, meritò adulterina illa in diem durantiã reiicit. Qui ſerena vitur luce, quia nullius inſana affectionis caliginibus obſcuratur, agnoſcit, quàm contemptuenda mitemur, nec delitiis deſiderat immorari, ſed celeriter tranſire; de nobili origine gaudet, ſed non timet; corporis habitudine vitur, non miratur; diuitiis, ac delitiis circumfunditur, ſed ſtercora arbitrat. Itaque quicumque imperturbatis oculis res humanas diſpicit, Moyſi ſecutus exemplum non deſiderat immorari, ſed inoffenſo pede tranſire.*

TEXTVS.

VERS. VI. Et contriſtatus eſt Dauid valdè: Volebat enim cum populus lapidare, quia amara erat anima vniuſcuſque viri ſuper filiis ſuis, & filiabus: confortatus eſt autem Dauid in Domino Deo ſuo.

S. VIII.

Inopina damna grauiori dolore exulcerant, & diuexant.

Casus.

VTi inopina felicitas gaudium incrementat, ſic calamitas grauius dolorem exulcerat. Aliquando citius quis appulit portum, cum minax jam patiebatur naufragium, & quia mœror triſtiſſimus intrarat præcordia, de inopina ſecuritate latiſſima augentur gaudia. *Felix illi contigit (aiebat Caſſiodorus 12. variar. 9.) & prædicanda captiuitas, Romana ciuitate perfrui, & Afrorum priuilegiis potuiſſe miſceri. Felix fuit illi captiuitas, quia reſplenduit inſperatis priuilegiis fruitus, & nobilium origini inſertus. E contra increſcunt lamenti cauſæ, ſi calamitates oppreſſerint inopinæ. Dauid, cum ad ſua rediret, & ſuis tranquillitatem aliquam ſponderet, oculis haſit ciuitatem exultam, vxorem, & facultatem ablatam: ergo improuiſo, acerrimoque ſpectaculo percuſſus ingemuit, & ferè obſtupuit: *Contriſtatus eſt Dauid valdè. Omnia animi tanta amaritudine ſunt repleti, vt extra ſe viderentur acti: noua calamitate calamitatem tentant ſolari, & lapidum grandinatione Dauidem obruere. Quod ſi inquiras, cur Dauid tanto fuerit dolore percuſſus, & populus amara inſania repletus? Reſpondebit Chryſoſtomus apud Gloſſam dolorem ex-**

creuiſſe, quia pro tranquillitate, quam ſperabant, vxores, filioſque captiuos inuenierunt, & pro domicilio nigros domicilij cineres ſpectarunt. [Ex inſperato ſuperuenientia duplò, quàm erant, grauiora videbantur, neque jam tolerabilia: iuerat enim ille quaſi quietor domi: mœroris præterit conſolationem inuenturus vxores ſcilicet, ac liberos; cum repente audiuit illos in ſeruitium ab hoſtibus abductos, hauſitque oculis ignem, fumum, ſanguinem, cadauera.] Inopina ſtrage, & ſperata quies inter ſe concordabant, & veluti dolore ingeminato animos adurgebant. Floridiſſimam Nabuchodonofor arborem intuiſus, cuiſque appetu oblectatus inopinè ſecuris ictum audit, & conturbatus ſtupet: *Viſiones capitis mei conturbauerunt me. Non ait, viſio, ſed, viſiones, quia non minus dolorem auxit floriditas, quàm aduerſitas. Quod ſi ob ſtatutæ caſum timorem cum hoc ob ſciſſionem arboris conſettere velis, cum ſtatua corruit, reperies non ſolum obcutatum, ſed anxio dolore detegitum: *Contritus eſt ſpiritus eius. Et cur modo grauiori exulceretur dolore? Fortè quia arbor paulatim ſuccifa, & floribus denudata: *Paſcite ramos eius, excutite folia eius, & diſpergete fructus eius. Ramus repetitis ictibus præciditur, ac ſtatua, cum temporum aduſus materia ſuauitate videbatur deſpicere, inopino ictu iacuit proſtrata, & in cineres conuerſa: ergo inſperatus priuſ euentus ſpiritum conturbauit, & grauiori dolore vitit. Ecce lapis (inquit Richardus in Allegor. Tilm.) ſine manibus abſcinditur, unde ferrum duritia coneratur. Non præceſſit ictus, qui antes adueneret lapidem abſcindi, & contra ſtatuum arbori: ergo calamitas tota ſimul, & inſperata grauiori dolore percuſſit, & ſpiritum retere repleuit.***

S. IX.

Populus inſanit in ſuperiorem etiam inuocuum, ſi incommodis gemat preſſus, & calamitate diſturbatur vexatus.

PRinceps, ſuperiorque cum debeat omnibus populo præſidere, & ad omnium tranquillitatem inſpicere, pati ſolet inuidiam, ſi populus fortunam inſperatam aduerſam. *Impulſus à fortuna (aiebat Seneca de Conſolat. ad Polybium cap. 2.) & cadentem ſuſtinnit, & in præceptis euenit leniter diuina manus uſus moderatione depoſuit. Princeps, ſuperiorique elogium angultius eſt potentia ſcilicet in ſalutem vt, & generalitatis militis præuidere. Seiat Princeps eius ingenij eſſe populum, vt licet abſque eius culpa incommodis diaceretur, reuerentiam vertat in audaciam, & æmenter læpe prorumpat in inſolentiam. Cum Amalecita Sieleg inuaſit, Princeps aberat, nec villam infortunio occaſionem præbuerat, & nihilominus ciues lapides attriuerunt, & Dauidem lapidare cœtarunt. *Volebat cum populus lapidare, quia amara erat anima vniuſcuſque viri ſuper filiis ſuis, & filiabus. Ecquod crimen admiſit Dauid, vt à populo multis alijs beneficiis obſtricto lapidibus impetatur? Nullum proſectò, ſed quia amarus, populus exorbitabat deliriis. Notauit Chryſoſtomus apud Gloſſam: *Irruunt ad eum feris enſibus manus habitatores ciuitatis, querentes ſingulis caſuum ſuorum conſolationem ex illius capite. Proſectò,***

Profecto horum demens audacia, audacissima-
que imprudentia est superioribus, ac Principi-
bus pro doctrina: nam si satis fuit communis
misericordia, & improuisa, ac inopina calamitas,
ut populus fureret, & de lapidando Davide
ageret, quid fieret, si ipse aut otiosus sectare-
tur oblectamenta, aut calamitatis existeret quo-
modolibet causa? Si, quia tantisper affuit, &
nudam praesidio ciuitatem reliquit, cum nec
bella perstreperent, nec hostilis obsidio cinge-
ret, tanto ardore impetunt, quo impeterent, si
ipse suos denudasset, & ad statum miserum re-
duxisset? Sciat Princeps populum instar feræ
truculentissima esse, aliquandoque feritatem
mitigatam recrudescere, & desauire; opus est
prudenter cautela, curandumque est, ne irri-
tarit vel lenis causa: si populus nequeat, quia
nimium oppressus, viuere, omnia aggrediatur
tentare: Vbi procerâ illa Nabuchodonosori per
somnia obiecta arbor dispoliata est floribus,
viduata fructibus, praecisis contracta ramis,
Daniel sapientissimus somnij interpret eius exi-
lium praedixit: *Eycient te ab hominibus.* Non
mirarer, si Nabuchodonosori manu arbor de-
nudata eius esset exilij indubium praesagium, &
infelix calamitatis auspicium. *Eycient te ab ho-
minibus.* Verum si aliena vi praeciditur, Nabu-
cho cur pellitur? Mira res! Ex arboris nuditate
coniecit sapientissimus somniorum Interpretes,
Nabuchô à suis pellendum, nam cum ei pare-
rent tranquillitatis, felicitatisque auidi, ingum
detrectarunt contraria profus experti. Nabu-
cho nec folium abtulit, nec pomum concupi-
uit, nec ramusculum dissecuit; sed cum care-
rent desideratis, eum condemnauerunt exilijs.
Satis enim est, si calamitas dure premat, ut
populus irrationabiliter furat. Dum arbor flo-
ruit, Nabuchô respicitur quietus; dum elan-
guit, exulauit expulsi. *Discant Praelati nostri*
(inquit Richardus in Allegor. Tilman) *discant*
hic, quid facere debeant. Vereri possunt non dis-
similem euentum, qui arborem denudant, qui
ad amaras cogunt lachrymas, qui omnibus at-
tulere miseras: quandoquidem Nabuchô exu-
lauit non ob sterilitatem a se inuectam, sed aliunde
Reipublicæ inductam.

S. X.

*Insuper, cum grauioribus calamitatibus
adurgetur, maiori etiam con-
solatione, ac ope celesti
fruitur.*

a. Cor. 1. v. 5. *Tentatio.* *Sicut abundans* (aiebat Paulus) *passiones Christi
in nobis; ita & per Christum abundat consolatio
nostra.* Qui externis solum oculis res meti-
tur, nec interna dispicit, fallitur; nam saepe
quæ putantur infausta, felicia sunt, quæ pro-
pera externa specie, probantur infortunata. Ita
Anselmus ad Pauli locum: *Non minus abundat
etiam consolatio nostra, quam Deus nobis inus per
Christum exhibet.* Qui adspiceret exterius Pau-
lum, censeret vinculis, & laboribus afflicta-
tum; qui interna dispiceret, inueniret hilari-
ac solida consolatione perfusum. Rubus vora-
cibus impetibus flammis ad commiserationem
alliceret, si quis externa solum attenderet; ve-
rum si examinaret interna, inueniret Dei præ-
sentia nobilitatem, & floridum: ipsæ flammæ
pro humore erant, quibus latus nitesceret, &

viriditatem floridus conseruaret: *Habet haec vi-
ces conditio mortalium* (aiebat Plinius in Pa-
negyr.) *ut aduersa ex secundis, ex aduersis se-
cunda nascantur.* Quæ ad speciem aduersa, felici-
tati saepe adulantur, & quæ felicia, calamitati
blandiuntur. David duris calamitatibus angeba-
tur oppressus, cum Siceleg decinerefeceret flam-
mis ardentibus impetita, cum utraque vxor ge-
meret captiua, & vinculis illigata, & quasi
sena adeo tempestas parum esset, additus est
exocularis ciuium furor, & imminenti etiam
periculi terror: *Contristatus est David valde:*
volebat enim cum populus lapidare. Quid tunc?
Confortatus est autem David in Domino Deo suo.
Interna confortatione inconcussa perstabat to-
lerantia, & imperturbata prudentia, foris an-
gustabatur, sed dilatabatur intus; cum sena
autem tempestate colluctabatur sollicitus, sed
cello magnanimitatis culmine lucebat tran-
quilla pace fundatus. *Ista confortatio* (scribit
Abulensis *quest. 5.*) *vocatur spiritus Domini.*
Intus habebat spiritum consolantem, populum
exterius patiebatur prementem. Videre est ali-
quando Dei sermos inter vrgentissima tormen-
ta tranquillitate vera, solidaque læticia delibu-
tos, & immobili constantia obarmatos. Ut erga
purpuratorum felicitatem non est oculis cre-
dendum, quia sub bracteata illa felicitate &
timor vexat, & dolor discruciat: ita erga iustos,
& Dei amicos aspectus fallitur, quia quos du-
rissima putat calamitate vexatos, interna Dei
constat consolatione perfusos. Populus Iosue,
& Caleb dura lapidum procella tentat obruere,
sed cum durus lapidum imber minatur, cele-
stis eos gloria protegere adnititur: *Cum clamaret*
omnis multitudo, & lapidibus eos veller opprimere
apparuit gloria Domini super relictâ federis. En Do-
mini gloria fruuntur, & oblectantur, qui vide-
bantur anxij timoribus concuti, & lapidum
grandine premi: pro laboris modo fuit sola-
tium, & maiori tunc securitate, tranquillita-
teque fruebantur, cum acerbius, & durius à
populo diuexarentur. *Apparuit gloria Domini*
(inquit Lira) *ad defensionem eorum, & terro-
rem malorum.* Amuli confundebantur, & im-
petiti gloria fruebantur, nam Deus suos intus
solatur, quos mundus grauiori persecutione
exagitat, & acerbius diuexat.

S. XI.

*Qui plagam ab inimico accepit, animo
non cadat, sed notam depellere no-
biliori triumpho presumat.*

Paritenti. *F*requenter multum nostris malis adiicimus,
quia pavidio metu remedia desperamus, &
fortune cedimus. Perniciosior est hostis fugien-
tibus, & omne fortuitum magis premit ignaue
pauentem. Benè Seneca Epist. 78. *Toto contra
illum pugnet animo; vincetur, si cesseris: vincet
si se contra dolorem suum intenderit.* Nunc hoc
plerique faciunt, astruunt in se ruinam, cui ob-
standum est. *Istud, quod premit, quod impendet,
quod urget, si subducere te caperis, sequetur, &
grauius incumbet: si contra steteris, & obniti vo-
lueris, repelletur.* Plures, dum despondent ani-
mum, incrementauere infortunium. Strenuus
athleta, quam accepit, plagam satagit reporta-
ta solari victoria, & inde acrius accenditur, unde
ad speciem extinguebatur. Cum David ingen-

missam ab Amalecitis plagam accepisset, cum eius ciuitas acri flammarum voracitate sordere exusta, cum utraque vxor ingemisceret subingata, copioso prius fletu diluit, si quam contraxerant culpam, & aggressus est nobili triumpho notam expungere, & amissam fenore luctuoso instaurare: *Confortatus est autem David in Domino Deo suo.* Si ignauo impeditus metu animum desponderet inflicta hostibus plaga, amissa non instauraret: alit dum honestas spes alit, & in certamen descendit, captiuam captiuitatem duxit, & inimicorum strage, quam amiserat, gloriam redemit: *Eruiit ergo David omnia, quae eulerant Amalecitis.* Prodest Caietanus: *Legendum est: Et roborauit se David in Iehova Elohe suo.* Diuina inspiratione fiduciam accepit non in se ipso, sed in summo Deo gubernatore suo. Deus Davidi inspirauit accepta clade non ignauè succumbendum, sed acris, & viriliter pugnandum. David, dum fortiter dimicabat, amissa recuperauit, & hostili sanguine notam eluit. Ab Haiensibus plagam acceperat Iosue, sed cum dolore iaceret prostratus, animos iubetur indere, & expiata macula validius arma preflare: *Surge, cur iaces pronus in terra?* Et iterum: *Ne timeas, neque formides; tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum.* Iuxta Hebraum habetur: *Non te franges.* Et Caietanus ad cap. 8. *Purgato anathemate confortat Dominus Iosiam, ut non frangatur animo, sed ad pristinam integritatem redeat, & aggrediatur ciuitatem Hai.* Iacere exanimem incrementabat infortunium; expiato anathemate arma preflare promittebat trophaeum. Ergo discat à Davide, & Iosue, qui ab inuiso hoste plagam accepit, animum non despondere, sed strage hostis dignam ultionem ambire. Nam ut bene datus Seneca: *Quod urget, si subducere te caperis, sequetur, & grauius incumbet; si contra steteris, & obniti valueris, repellitur.* Acris pugna finis dolendi sit, & ut athleta de genu pugnant; sic virili certamine debellanda est hostis audacia, & reprimenda impudentia.

Iosue 7.
v. 10. & cap.
8. v. 1.

TEXTVS.

VERS. VII. & VIII. Et ait ad Abiathar Sacerdotem filium Achimelech: Applica ad me ephod. Et applicauit Abiathar ephod ad David, & consuluit David Dominum, dicens: Persequar latrunculos hos, & comprehendam cos, an non? Dixitque ei Dominus: Persequere, absque dubio enim comprehendes eos, & executies praedam.

S. XII.

Non est internis motibus andax fiducia adhibenda, sed voluntas Domini prudenti consultatione exploranda.

Oratio.
Inspiratio.

Celesti sapè ad egregia facinora pulsu incitatur, ut sapè etiam occulta nobis ipsis praesumptione, & temeritate mouemur. In his magno periculo erratur, si falsus audeas, aut

timidus cedas. Res ad Dei amicos est deferenda, & Numinis sententia consultus & prudens est exploranda; ne, si pului resistas, amittas triumphum, aut si praesumptioni credas, luctuosum patiaris naufragium. Venerosus serpens Deo voluit assimilari; sed ut similitudo honestè praetensa, virtutis esset elogium; sic temerè quaesita ei attulit praecipitium: *Pro Apoc. 12. iectus est draco.* Non solum interest honestum ambire, sed debito modo conari. *Pueri omnes* (aiebat Seneca de vita beata cap. 1.) *beatè volunt, sed ad perueniendum quid sit, quod beatam vitam efficiat, caligant.* Sapè cupiditas virtutis nomine obrepat, praesumptionis ausus superbus existimatur impulsus; ergo inter has caligines lux est perquirenda, quae veritatem aperiat, & quid faciendum edoceat: Cum Amalecitis successa Siceleg, copiosam praedam abegissent, celestis pulvis Davidem excitabat, ut cum latrunculis iniret pugnam, & ablata exenteret praedam: ille verò ut prudens Sacerdotem ad se, & Deum consuluit: *Et ait ad Abiathar Sacerdotem filium Achimelech: Applica ad me ephod.* Et applicauit Abiathar ephod ad David, & consuluit David Dominum. Ad hanc infectionem latrunculorum à Deo fuisse motum colligunt Interpretes ex eis verbis: *Confortatus est David in Domino Deo suo;* id est, Deus animos indidit, & ut persequeretur latrunculos, inspirauit. Ita Abulenſis quaest. 1. Prius erat David quasi desperans de recuperanda praeda; nunc autem cepit sperare, & hoc, quia fuit per quandam pulsationem factam in corde suo à Deo. Dicitur confortatus esse David in Deo suo, & ista confortatio vocatur spiritus Domini. Hinc oritur difficultas. Si David Dei spiritum agnoscat, quid iterum quid faciendum per Sacerdotem consulitur? Otiosa videtur consultatio, cum superna sentitur motio: ergo David Sacerdotem non adeat, sed in latrones insiliat. Profectò David formam praescripsit, ne facile omni spiritui credamus; sed, an ex Deo sit, examine prudenti pensemus. Prius David (inquit Abulenſis quaest. data) confortatus est, quem confortaret Dominum: immò propter hoc consuluit Dominum, quia confortatus erat, & quia se posse recuperare praedam. Spes corde fovebat praedam recuperandi, sed quia clare non agnoscebat; an spes illa à militari audacia promanaret, an à Dei spiritu proveniret, prudenter decreuit per Sacerdotem, quid ex vi foret, scilicet, & omnem ambiguitatem expungere. Consultus Deus pulsum illum non fallacem dixit, & victoriam spondit. Plures à veritate decurrunt, quia quid corde sentirent ad Sacerdotem non detulerunt, & dum callidam serpentis astutiam arbitrantur Spiritus Sancti flammam, à recto tramite deuiant, & calamitatem sibi praematurant. Paulus ad Corinthios scribens, aiebat: *Timeo, ne sicut serpens Euem seduxit astutia sua; ita corrumpantur sensus vestri, & excidant à simplicitate, quae est in Christo.* Euem seduxit astutia sua, id est, ne sicut diabolus in serpente latens, & per os eius loquens Euem seduxit; ita corrumpantur sensus vestri, ab eodem fallaci deceptore. Latet diabolus, & virtutis speciem alium praecipitat in audaciam, instigat alium ad austeritatem rationi aduersam, & dum quis

putat bono spiritu duci, inuentus est falli: ergo, ut aurum examinatur ad lydium, ita spiritus ad Sacerdotum, ministrumque Dei lydium debet examinari, & Davidis adinstar veritas per Sacerdotem inquiri.

TEXTVS.

VERS. IX. Abijt ergo David ipse, & sexcenti viri, qui erant cum eo, & venerunt vsque ad Torrentem Besfor, & lassī quidam substituerunt.

§. XIII.

Prudens per otium consultat, sed decreta consulto accelerat.

Consilium.
Executio.

Flmina (aiebat Seneca 2. lib. Natural. cap. 41.) dicunt à Jove mitti, & res illi manibus dant. Prima, ut avert, monet, & placata est, & ipsius consilio Jovis mittitur. Secundam mittit quidem Iuppiter, sed ex consilij sententia. Duodecim enim Deos advocat: Tertiam marubiam idem Iuppiter mittit, sed adhibitis in consilium dijs. Iuppiter advocatis in consilium dijs, an aliquis sit mulcandus per otium tractat, sed semel consilio habito celeriter decreta exequitur, nec moris fulmen tardatur. Et quidem ex fabulis instrui potest politica, & ad regimen necessaria prudentia. Quæ subita, & inconsulta, probantur incauta, ut etiam sæpè effectu carent, quæ lenta, diu meditata, & celeriter absoluta prosunt; nam consilio error vitatur, & celeritate obex quilibet antevertitur. Si deliberata tardentur, hæc, aut illa industria solent præsentiri, & varijs obicibus optato fine frustrari. Curandum est, ne opportuna occasio præternolet; aliter spes eliditur, & inutili labore tempus conteritur. Hinc est, quod David, & si interno pulsu, ad producendas contra Amalecitas acies moveretur, noluit bellum tentare, quousque Deum per Sacerdotem providenter consuluit; at post consultationem, quod expedire agnovit, exequi nullatenus retardavit: Abijt ergo David ipse, & sexcenti viri, qui erant cum eo. Nulla inter consultationem, executionemque mora refertur, sed bene consultum celeriter executioni mandatur. Nihil cunctatus David (inquit noster Sanctius) assumpsit secum sexcentos viros, qui magnis, ut res ipsa postulabat, itineribus simul vsque ad Torrentem Besfor omnes pervenire. Expende verba illa: Nihil cunctatus: cum Martialis ardor, & excutiendi prædam desiderium Davidem veluti adactis calcariis irrumperere contra latrunculos persuaderent, quid ex visu foret, consuluit; at consilio jam habito, quamvis ex castris Achis vsque ad Siceleg per tres dies itineris labor tantisper animos recreare, viresque colligere persuaderet, nullatenus David profectionem distulit, sed irruptionem quantocius acceleravit, & feliciter successit; nam excussit prædam, & hostium sanguine deleuit iniuriam. Gedeoni fugam adornanti cælestis nuntius apparet, & victoriæ spes securissimas fouet: Liberalis Israel de manu Madian. Gedeon, ut erat prudens, quam opus illud esset arduum, obiecit: Ecce

familia mea infima est in Manasse. Angelus, quod deesset robori humano, cælitus ait adiiciendum, nec de victoria vsquam dubitandum: Ego ero tecum. Ut felices nuntij strenas exhiberet gratus, hædum paravit, & obtulit; obsequiosis officijs jam delinitum, ne vel levis cordi hæreret scrupulus, signum exhiberi sibi precatus est: in re aded difficili examinanda, discutiendaque tempus aliquod utiliter impendit; re verò jam maturè deliberata inimicos sic adorsus est, ut vigiliæ aduentum non præfererint, nec inimici gladium evaserint: Gladius Domini, & Gedeonis. Panis, qui (commilitone interprete) gladius erat veluti alatus inuolavit, & castra momento evertit: Cum pervenisset ad tabernaculum, percussit illud, atque subverit, & terra funditus coæquavit. In hoc Gedeonis triumpho bona politices instructa est. Per otium omni jam difficultate discussa, & prudenter examinata gladius inuolavit, & ingentem hostibus cladem inexit. Hoc modo (inquit Caietanus) secutus tentorium casus describitur. Hoc modo describitur hostium casus, Gedeonisque triumphus, scilicet præmissa matura consultatione, & celeri adhibita executione. Hoc modo victoria reportata est, panis, & gladio; nam utroque opus. Gedeon libratīs vndique rationibus prudenter lance deliberat, & deliberatum accelerat.

Iudic. 7.
v. 20.

TEXTVS.

VERS. X. Persecutus est autem David ipse, & quadringenti viri: substituerant enim ducenti, qui lassī transire non poterant torrentem Besfor.

§. XIV.

Non est mirandum optimis exemplis non allici, sed mirum pravis non infici.

Nescias quid maioris energię exemplis inficit Exemplum. ad prava. Video meliora, proboque (aiebat quidam) deteriora sequor. Quisque, quod sensibus blanditur, gratius, & avidius amplectitur. Rationi consonum, nostræ fragilitati videtur amarum, & ignaviæ fugiendum aut retrahendum. Est & hac peruersitas hominum (aiebat Tertullianus aduersus Gnosticos c. 5.) salutaris excutere, exitiosa suscipere. Solemne est insanis affectionibus obscuratis virtutis auersari antidotum, hiare ad voluptatum venenum. Hinc, laudandi sunt quadringenti illi viri, qui eodem, ac cæteri, itineris labores passi, non substitere lassitudine irretiti, sed Davidis vestigia præferunt læti. Nec mirandi aded ducenti, qui maluerunt lassitudinis sequi consilia quam lociorum amplecti exempla. Prodigiosum fuit ex sexcentis, qui honestum illud iter arripuerant, ducentos solum in medijs conatibus substitisse, quando frequens est plures immorari, & pauciores virtutis iter absoluere: Persecutus est autem David ipse, & quadringenti viri: substituerant enim ducenti, qui lassī transire non poterant Torrentem Besfor. Maluerunt ducenti præsentanea aquarum

Iudic. 6.
v. 14.

Oua. 9.
v. 24.

Gen. 3. v. 7.

ergo eorum continentia subsidio fuit vxoratus querulus, & afflicus. Ad custodiendam viam ligni vite flammeus gladius apponitur: *Ad custodiendam viam ligni vite*, cum ad custodiendam viam ligni scientia apponendus videretur: verum cum arbor, quae serpenti instrumento fuit, horrida manserit, & nudata: *Consuerunt folia ficus*, satis erat, ut arceret, aspectus. *Nudant arborem* (scribit Basilus Seleucensis orat. 3.) circa arborem prauaricati, ab arbore regum mentum mutantur. Quis serpenti inferuiat, si videat arborem, quae inferuiuit, folijs denudatam, & horridam? Quis pomum ambiat, si aspiciat Adamum ob breuem voluptatem tot laboribus addictum, tot commodis dispoliatum? Quae mulier florum illum ornatum discipiat, si Enam doloribus discruciamdam expendat? Ergo gladius viam ad vitam lignum muniat, nam oculis ventibus ipsa arbor scientiae persuadet non accedere, nec adeo cara poma exambire.

§. XVI.

Ministrorum Christi est proprium egentes alere, & ad virtutis iter adducere.

Eleemosyna.
Zelus.Ezech. 1.
v. 3.

Christi minister pauperum est subsidium, & agrotorum fomentum. Quid Redemptori gratius, quam peccatorem ab vtraque morte renouare, & ad virtutem adducere? *Conscientia recta* (aiebat Cassiodorus 12. variat. 17.) vias publicas tenet, plurimorum collocutione gratulatur, & cum diuersis gratanter inquirat, laboris radio non grauat. Christi discipulus laboris radio non grauat, sed culpae maculis sordidatus, ut restituit virtutis candori, inquirens zelo, & charitati blanditur. Anxie ab inferorum via, ubi facilis patet aditus, & non reditus, homines renouare contendit, nec labori parcat. Qui Dauidem sequebantur, milites Aegyptium inuenerunt ferè extremos spiritus agentem, inedia tabidum, morbo afflictum: ergo alimentis recreantur, & ad Dauidem duxerunt: *Inuenerunt virum Aegyptium in agro, & adduxerunt eum ad Dauid: dederantque ei panem ut comederet, & biberet aquam.* Nil Dauidis militibus iucundius, quam Aegyptium penè emortuum humeris imponere, & Dauidis aspectui obijcere. *Inuenerunt eum quasi mortuum* (inquit Abulenſis quest. 10.) propter famem, ut patet infra, & adduxerunt eum ad Dauid. Iucunda satis fuit Dauidi praeda, homo à mortis faucibus erutus, & ab animae, & corporis aegritudine liberatus. Ezechiel in terra Chaldaeorum mirabilis visio obijcit, similitudo scilicet quatuor animalium, quae in modum ignis inuolabant, & splendore tenebras depellebant: *Factum est verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi Sacerdotem in terra Chaldaeorum secus flumen Chobar. Et facta est super eum ibi manus Domini. Super Ezechielem facta est manus Domini, immò ipse factus est Domini manus, ut animalia coelestia imitatus inde extraheret verò praedicationis spiritum, quos jam Chaldaea absorbuerat inmani hiatu. Dei gloriam animalia scitebant: ergo induerunt multiplices pennas, lucis ardentes eiecerunt scintillas, si possent ad virtutis semitam renouare, quos à Chaldaeis videbant abduci. Innuit Gregorius homil. 2. in Ezechielem. Venit in terram Chaldaeorum. Chaldaei interpretantur, ut diximus, captiuantes, vel quasi demones. Iniqui Egan. de Naxera in Reg. Tom. II.*

enim, quia & ipsi iniquitates perpetrant, & ad iniquitatem alios persuadendo trahunt, nimirum captiuantes sunt. Quam legitimus Dei resplenduit Sacerdos, & quam dignè Numinis erat manus, qui captiuantes abigebat, & captiuos doctrinae luminibus illustrabat. In medio captiuorum Dei manus efficitur, ut hos iugo eximat, & captiuantes profligatos pudore confundat. Verbum Dei ad Ezechielem dirigitur: *Factum est verbum Domini ad Ezechielem, & manus verbum comitatur: Et facta est super eum ibi manus Domini*; quia parum prodesset verbum sine manu, & manus non proficeret suo spiritu. At Sacerdotis munus impleuit, cum verbo adiunxit manum, & fractis captiuantium viribus captiuorum excussit iugum.

§. XVII.

Grande ad euertendos demones subsidium est pauper generosè altus, & ager misericorditer foras.

Desideres (aiebat Seneca Epist. 100.) contra Agrotus. *Dura vitia aliquid asperè dici, contra periculum Eleemosynae.* la animosè, contra fortunam superbè, contra ambitionem contumeliosè. Qui desiderat aliquid edoceri, quo possit luxuriam cohibere, ambitionem deponere, demonum astutiam eludere, vires appetitus frangere, auditum non occludat, sed patulas aures praebet. Pro armis est eleemosyna in pauperem benè collocata, & misericordia agrotantibus impensa. Ut hostis copiosam, armatamque manum extimescit, sic demon ad eleemosynam, & misericordiae conspectum pauet. Cum Dauid, eiusque socij Amalecitas persequi Dei oraculo destinassent, felicissimum victoriae reportandae ipso in itinere habuerunt auspicium, hominem scilicet extremos ferè spiritus agentem, quem misericorditer fouerunt, & recreantur: *Cum comedisset, reuersus est spiritus eius, & refecit: latius est, non enim comederat panem, neque biberat aquam tribus diebus, & tribus noctibus.* Hic jam focus, & recreatus Dauidem ad inimicorum cunem duxit, & quodammodo victoriam tradidit: *Cum duxisset eum ecce illi discumbebant super faciem vniuersae terra comedentes, & bibentes, & quasi festum celebrantes diem.* Fors, ni pauperem illum aluissent, campis decerarent, & tardius, aut nunquam inimicos subigerent: at pauper altus, recta, breuiorque via duxit, & quodammodo victoriam praestitit. Est enim misericordia ad inimicos euertendos compendium, & reportandae victoriae felix auspicium. Expendit moralissimè Gregorius apud Glossam: *Dux Dauid efficitur ... quo duce Dauid Amalechitem comminatem inuenit, & extinguit.* Clarè ostendit euentus, quam fuerit utilis pauperis alti ducatus, quandoquidem non solum magno lucro, quod pauperi impensum, fuit compensatum, sed etiam eo duce reportatum trophaeum. Exhibuerat Dauid non inagni pretij alimenta, & recepit opima, & ditissima spolia; eleemosynam dilargitus, amissa recuperant, & victis hostibus praedam copiosissimam tulit. Expende quanta à misericordia commoda promanarint: praeda est excussa captiuitas abacta, & reportata victoria. Christus Dominus discipulos delegat, ut vitia expungant, & linguas corporum pellant: *Misit illos predicare* Luc. 9. v. 1. *verbum Dei, & sanare infirmos, & jam demon*

Iii

contre

contremiscit: *Dedit illis virtutem, & potestatem super omnia demonia, & ut languores curarent.* Vtrumque coniunxit infirmis subuenire, & demonum vires atterere. Inuictis armis discipulos contra demonem communiauit, misericordia fecit; quia infirmos recreabant, & commiseratione fonebant: *Qualiter posset natura creata super spiritus dona possidere dominum?* (inquit Cyrillus in Catena D. Thomae) *At Dominus noster Iesus Christus tanquam naturaliter Deus existens impertitur huius gratiam.* Dominij in demones impertitur gratiam, dum impendere aegris edocuit misericordiam, nam misericordia aegrotantibus impena est contra demonem vis robusta.

TEXTVS.

VERS. XIII. Dixit itaque ei David: Cuius es tu? vel vnde? & quo pergis? Qui ait: Puer Aegyptius ego sum, seruus viri Amalecitarum: dereliquit autem me dominus meus, quia aegrotare capui nudius tertius.

S. XVIII.

Quae putabantur infausta, inueniuntur non semel commoda.

Infirmus. Soliciti sunt, qui patiuntur aduersa, verum splemque sub diuersa specie latent diuersissima causa, & tegitur specie calamitatis prosperitas, ut etiam vestitur specie prosperitatis calamitas. Habet has vices condicio mortalium, ut tranquilla ex turbulentis oriantur, incommoda ex commodis generentur. Sicut maris, ceterique temperiem (aiebat Plinius in Panegyri.) turbines, tempestatesque commendant, ira ad augendam pacis tuae gratiam illum tumultum praecessisse crediderim. Praecesserat tumultus, qui Reipublicae tranquillitatem concuteret, sed occasio fuit, ut citius inauguraretur Traianus, cuius ad imperium designatione tumultus transiit in tranquillitatem, & periculum desinit in tutamentum. Nec aliter Aegypto accidisse videtur: quia aegrotus, ab Amalecita, cui inferviebat, indecore relinquitur, sed perierat, nisi infirmasset: *Dereliquit me Dominus meus, quia aegrotare capui nudius tertius.* Sane eandem, ac reliqui Amalecitarum, fortunam subiret, aegrotus non solum evasit periculum, sed dux Davidis effectus ob aegritudinem ad honoris, & salutis pervenit commodum. Qui non aegrotarunt, perierunt: *Percussit eos David à vespere usque ad vespem alterius diei, & non evasit ex eis quisquam, &c.* En non evasisset, nisi aegrotasset: ergo infirmitas, quae videbatur infortunium, attulit vitae subsidium, & honoris incrementum. Qui nuda tellure iacentem morbidum, & tabidum inspicerent, conferrent miserum; qui ad futura prospectum extenderent, fortunatum. Expendebat apud Glossam Gregorius Magnus. *Quia Amalechitarum sequi non valuit, dux David efficitur.* Dux Davidis non efficeretur Amalechitam sequutus & factus est dux, quia aegrotus, & derelictus. Prosperitas ab infortunio emanavit, & plus infirmitas, quam salus conduxit. Ambitio, cupiditateque alarum instar inuolabat Ba-

laam Dei populum maledicturus, & à Balac cumulatissime munerandus: verum cum asina parietis nimis adhereret, pedem insidentis attrivit, & graui dolore exulceratum tardavit: *Attrivit sedentis pedem.* Ni asina à via exorbitaret, pedemque attereret, Balaam iaceret occisus. Equis hoc ait: Ipse profecto Angelus: *Nisi asina declinasset de via dans locum resistenti, te occidisset.* Pedis dolore redempta est vita, & asina, dum deuia, Propheta fauet: irascebatur ille deuianti caecus, vii eius felicitatis impedimento, & perueniendi citius obstaculo, sed ignorabat indignationem Angeli, ni asina deuiaisset, subitum, & inopina morte multandum. Innuat Gregorius apud Glossam: *Balaam pervenire ad propositum tendit, sed eius votum animal, cui praesidet, praepedit, quia Angelum asina videt, quem humana mens non videt.* Historicis moribus adaptans adnectit: *Plerumque caro per molestias tacta flagello suo menti indicat Deum, quem ipsa carni praesidens non videbat; ita ut anxietate spiritus proficere in hoc mundo cupientes velociter tendentes impediatur, donec inuisibilem, qui sibi obuiat, innotescat.* Saepè infirmitas, & aduersitas mentis oculos reluminat, & hominem, ne, quam sequebatur, viam prosequatur, retardat, & retardatus euadit mortem, pervenit ad salutem.

S. XIX.

Mundus sibi infernientes aliquali mercede munerat, sed si nequiverint inservire, desertat.

Rationi est consonum ad honorem perducere. *Mundus.* Rationi laborum molestias non exhorruit. *Mundus.* Dignis actionibus expolitus praemijs debet gaudere competentibus muneribus. Opportune Cassiodorus 6. variat. 13. *Considerandum quali labore servitum est, & sic de remuneratione cogitandum.* Harum quippe rerum mensura de contrario venit, dum tale obedientibus dari debet donum, quale indebitis potuit esse periculum. Aequitas praestita attendit officia, ut exhibeat rationabiliter praemia: verum cum apud saeculum non floreat aequitas, sed fallacitas, non attenditur praestitum, sed solum attenditur, quod praestatur. Voluptas remunerat suo ardori parentem, ambitio gratificat auxilianti, falsus munerat numerum oneri subijcientem. Quod si praesens auferatur obsequium praestitum non attenditur officium. Aegyptius Amalecitarum servus, dum validam cervicem oneri subijciebat, intra familiam erat admissus, & pastus; ut vero aegritudo vires abstulit, & ferendis non potuit oneribus delectare, derelictus abiicitur, & oblinenti, quod praestiterat, traditur. *Puer Aegyptius ego sum, servus viri Amalecitarum: dereliquit autem me Dominus meus, quia aegrotare capui nudius tertius.* Non diuturna infirmitas diuturnae servitutis obliuionem intulit, & Amalecita ad praecerta non replexit. Prodest Abolentis quasi. 10. *Quia etiam languidus putavit jam inutilem, & noluit me portare, ne essem sibi onerosus, sed reliquit me, ut moreretur.* O quam hac in historia saeculi exprimitur mors! Quidquid nequit voluptati auxiliari, aut ambitioni prodesse, facile abiicitur, & praetenti memoria deletur. Malefici virgas in dracones vertunt, & cum Aaronis virga accerrime decertant. Vicit Aaronis virga, & non sine Magorum ruoreorum virgas tanquam pisciculos deglutit.

Erod. 7.
v. 12.

absorbuit: *Denotavit virga Aaron virgas eorum.* Iterum Magos advocat, & iterum Magi incantationibus vndas in sanguinem commutaverunt: *Fece-
runt similiter malefici.* Iterum aditur certamen; sed cum Aaron, percussio pulvere, mordicantes salientesque sciniphes eduxisset, Magorum virge viribus destituta languerunt: *Fece-
runt similiter malefici incantationibus suis, ut educerent sciniphes, & non potuerunt.* Non video Magos exinceps ascitos, nec à Pharaone honoribus muneratos. Si ascivit, ut cum serpente inirent certamen, si vocavit, ut aquam in sanguinem verterent, si impulit, ut sciniphes educere laborarent, cur proflus Magorum oblitus, & prætistis tot officiis ingratus? Quia dum Pharaon à Magis aliquid sperant subsidium, sua præsencia dignabatur, ut verò expertus est jam languescere, nec eius posse votis deferre, non attendit, quæ fecerant, ut muneraret; sed jam nil ab eis sperandum, ut oblitus proflus despiceret. *Discamus* (aiebat Basilus Seleucensis aliorum orat. 1.) *Scripturam, dum tacet, audire, & dum loquitur, erudiri.* Et quid ab scripturæ silentio erga Magos audiendum? Nostræ profectò thesauri perpicua veritas, scilicet sæculi amatores solum, dum aliqua spes effulget, adulari, obsequi, officia exhibere; si verò spes anularit, quidquid antea præstitum, non attenditur, sed ingratis obliuioni traditur.

§. XX.

Apud Principes ingenua aslimanda est veritatis confessio, ut abominanda astuta dissimulatio.

Veritas.
Versutia.

Veritatem deorum coniectu fini, cælique esse cinem, aiebat Menander in Nannis Olympiadis: *Veritas cæli cines est, & sola fruitur coniectu deorum.* Cumque boni Principes, & magnates Dei gerant umbram, & quodammodo eius repræsentent personam, gratis oculis veritatem adspiciunt, & apud eos, qui apertè, ingenuèque consentitur veritatem, admissum allenant crimen. Ut contrà, qui astutis admittuntur inuolucris tegere, adagent; iniuriam irrogat, qui fallit; qui humiliter, & ingenuè veritatem fatetur, de Principe bene præsumit. Cùm Ægyptius, qui prædam de Siceleg Davidis civitate tulerat, inuentus à militibus, ante Davidis sisteretur conspectum, varia interrogavit: *Quis es tu? vel unde? & quò pergis?* Interrogatus, ingenuè filius est Amalecitarum infernisse: *Ego sum servus viri Amalecitarum.* Profectò agitudine prudentia videtur de mentis arce præcipitata. Si Amalecitarum Siceleg flammis succenderant, si prædam tulerant, cur non vereatur aperta ad confessionem Davidis indignationem exulcerare, iramque accendere? Immo aded prudens fuit (inquit Abulensis quæst. 10.) ut suaderet sibi, recta veritate David irritandum, & aperta delinendum: *Cum esset in potestate David, putavit, quòd si falsum loqueretur, & postea hoc deprehenderet David, occideret eum: si autem verum loqueretur, quæquam ipse fuisset de la-trunculis, qui diriperunt Siceleg, misereretur eius David.* Prudenter secum cogitant Principem minus irritandum, quàm culpa, fallacia, immò alleuandam culpam, si veritatem fa-
Eman. de Naxera in Reg. Tom. II.

tetur apertam. Nec eum sua fefellit opinio. Morati namque Principes aperta criminis confessione mitigantur, & tectis dissimulationibus offenduntur. Cùm ad Gerasenos Dominus aduentasset, demon tormenta veritus, ad Dominum vestigia prouoluit: *Obsecro te, ne me torqueas.* Interrogatus de nomine: *Quod tibi nomen est?* apertè aperuit veritatem: *At ille dixit: Legio.* Post veritatem incepit sperare, qui verebatur torqueri. In porcos ingredi rogavit, & obtinuit: *Et permisit illis.* Si humanis oculis rem dimetiatis, non debuit aperire numerum, cum numerus adangeret reatum. Quandoquidem grauior videbatur offensâ plures consilio conuenisse, & ad resistendum Christo vires parasse. Quomodo ergo præsumit assequenda vota, quando vereri debuit multiplicanda tormenta? Fortasse quia apertè confessus est veritatem: *Quia culpam* (inquit Chrysostomus in Catena D. Thomæ) *differri non poterant, instant, ne citò sustineant penam.* Culpam fas non erat denegare: ergo apertè fatentur, ne citò sustineant penam, quasi ad leuandam, aut differendam penam prodesset aperta confessio, & noceret callida simulatio.

T E X T V S.

VER. XIV. Siquidem nos erupimus ad australem plagam Cerethi, & contra Iudam, & ad meridiem Caleb, & Siceleg succendimus igni.

§. XXI.

Diabolus, ut assequatur magna, potius tentat exigua.

Per minora peruenitur ad magna, & per gradus adnititur proficere, qui ad fastigium optat ascendere. Quod naturæ solemne, etiam diabolicae versutia inuenitur commune. *Pro temporis ratione* (aiebat Tertullianus de arbutculis lib. de Anima cap. 19.) *remoratur conles-cens, & coadulescens robori suo, donec ita adimpleat habitum, quo natura fungatur, aut undè mox illis & frutices inoculantur, & folia formantur, & germina instantur, & flosculi inornantur, & succi conduntur: si non in ipsis omnis paratura generis quiescit, & partibus promota grandescit.* Partibus peruenitur ad totum, & sic arbor, quæ modò frutex: Amalecitarum, etsi Siceleg ardentibus, anhelantibusque flammis nigros redigere in cineres studuerint, ab exiguis inceperunt: *Erupimus ad australem plagam Cerethi, & contra Iudam, & ad meridiem Caleb, & Siceleg succendimus igni.* Animus erat, Siceleg redactâ, in tumultum, quas à David acceperant, elades respondere, & vindicare: noluerunt tamen initio tanta aggredi, sed quodammodo in Cerethi parua virbe vires experiri, & minori triumpho ad maiorem promoueri. Ita Abulensis quæst. 10. *Cerethi erat nomen alicuius urbis, vel regionis parua.* Parua virbe subiugata maiora tentarunt, & Siceleg exulserunt: *Qui viderit mulierem* (aiebat Christus Dominus) *ad concupiscendum eam, jam machatus est eam in corde suo.* Docuit Christus desiderio machandi, etsi in actum non prodeat, animam defadari, & pro machinæ crimine haberi: potest tamen
Iii 2 locus

locus sic explicari, scilicet demonem machiam perfici exoptantem prius oculos obiecta venustate inescare, jam inescatis insufflare affectionis flammam, & adaucta flamma externam virgere ad operam. Huc voco Tertullianum de Penitentia cap. 7. *Observat, oppugnat, obsidet; si qua possit aut oculos concupiscentia carnali ferire, aut animum illecebris singularibus irretire, aut fidem terrena potestatis formidine evertere: aut à via recta peruersis traditionibus detorquere.* Itaque non semper à recta via valido impulsu depellit, sed paulatim deviare suadet, & jam à tramite, ethi paulatim, longè abductum, & varijs erroribus implicatum facilius ducit ad precipitium. Cines linoris flammis succensi, & non rudes diabolicæ prauitatis discipuli, vt Christum Dominum precipitent, ad supercilium montis duxerunt, non celeri volatu, sed gressu: *Duxerunt illum usque ad supercilium montis, super quem ciuitas illorum erat edificata, vt precipitent eum.* Gradientem ducunt, sed precipitare exambiant. Peiores sunt Iudai discipuli, diabolo magistro (scribit Beda in Catena) ille ait: *Mitte te deorsum.* Diabolus momento ad pinnaculum duxit, & precipitium suavit: isti idem tentarunt, sed lentiori passu, duxerunt: immo lentiori duxerunt passu, ne carerent effectu: nam eorum praua sagacitas suspicata est conducibilis sibi esse, vt assequeretur votum, non accelerare cursum. Et quidem in templi pinnaculo verbis tentatorem conuicit, hic miraculose è manibus ducentium enasit. Vt nos edoceret suis factis difficilius eludi tentationem lentè à recto itinere abducentem, quam strepitu, & impetu militantem: *Peiores sunt Iudai discipuli diabolo magistro.*

Luc. 4.
v. 29.

TEXTVS.

VERS. XV. Dixitque ei David: *Potes me ducere ad cuneum istum? Qui ait: Iura mihi per Deum, quod non occidas me. & non tradas me in manus domini mei, & ego ducam te ad cuneum istum. Et iurauit ei David.*

§. XXII.

Qui tempus trinit seculo addictus, recolligat extimè virtutibus consecratus.

Tempus.
Virtus.
Seculum.

Necessariam curam (aiebat Seneca Epist. 117.) maioribus, melioribusque debitam, in re, nescio an falsa, certè inuili verimus. Querebatur Stoicus in re inutili curam, & tempus impendi; potiori iure quereretur non jam inutilibus solum consumi, sed nocentissimis teri. Tempus non solum frustra elabitur, sed, quod deterius est, voluptatibus, ac libidinibus studiosè impenditur: potest tamen prudentia vasa colligere, & dispensia reparare. Qui prauis affectionibus vltro se vendidit, tempus redimat, & respirare ad libertatem exambiat; sit eius vita improbitatis pernicies, schola morum, magisterium virtutum; laboret ad vtilitatem cunctorum, ad honesta transeat offi-

cia, si olium peruersa fouebat vota. *Egyptios, quas à Davide cibo recreatus vires, & salutem acceperat, sic eius dicitur obsequijs, vt contentus non fuerit inter sequentes numerari, sed ducatu præire: Ego ducam te ad cuneum istum.* Amalecitas olim serualus dux Davidis efficitur, & quia detestabile exercuerat seruitium, honestum exambiuu ducatum. Ipse, vt spolijs citius Israelitæ discederet, efficit; ipse Amalecitas, quibus inferniuerat, tradidit: quod amiserat vitijs inferniendo, tempus recolligit ducando. Adest Gregorius apud Glossam: *Dux David efficitur, quia quem mundum deseruit non solum conuersus in mente Deum recipi, sed predicando usque ad aliena corda præducit.* Non solum Amalecitarum ingum excolit, sed Amalecitarum cernices iugo depreffit: inaurauit præstitum indignè obsequium, honestum officium, & tempus inferniendo Amalecitis malè collocatum, Israelitis ducendo laudabiliter est redemptum. Sponsa Solis se ardoribus fuscant, & decoloratam ingemunt. *Nolite me considerare, quia fuscata sum, quia decolorauit me Sol.* Delius in Tropologia vitijs fuscant, nigramque testatur: *Fusca per vitium.* Quid tunc? Sponsus monet, vt si pulcherrima videri exambiat, hædos iuxta tabernacula pastorum alat, & studiosè regat: *Pasce hædos tuos iuxta tabernacula pastorum.* Hædos monet pascere, vt celesti metamorphosi in agnos transmutet, & vertat. Ita idem Delius in licta: *Nunc hædi, post in agnos commutandi.* Ecce detergendi contracti à læculo pulueris attem, hædos in agnos vertere, & suis exemplis, ac ducatu pro petulantia inferre continentiam: pro celeri excursu ad feridas voluptates, fragantes volatum edocere ad virtutes. Sic enim nigredo antiqui depellitur, & decolorata facies eximia venustate copulatur.

§. XXIII.

Auersari animitus ad peccati redire iugum, vere est penitentis argumentum.

Vt medicina depellendis morbis, & reuerentia animorum agrimonijs propulsandis, & reintegrandis virtutibus est diuinitas dilargita. *Quidquid error vetus inquinasset, aiebat Tertullianus de Penitentia cap. 2. quidquid in corde hominis ignorantia contaminasset, id penitentia verrens, & radens, & foras abigens.* Penitentia titulus salus est hominis, negotium diuinæ misericordiæ curans, & integritatem salutis reparans. Vbi peccatoris gemitus auditur, peccati tyrannis etiam extincta refertur. Israelitæ ingemiscunt, & *Egypti Rex moritur: Mortuus est Rex Egypti, & ingemiscunt filij Israel propter opera viciosa sua.* Et quo Rex Egypti morbo correptus: quæ peste sublat? Profectò oppressorum clamore. Quid enim valentiùs iniqui superioris insidiaretur saluti, quàm amarus pauperis ciuitatis, & copiosus violenter oppressorum gemitus? Principibus potentia abutentibus nil adeo erat extimescendum ac miserorum potentes lachrymar, & iniuste afflictorum continua angustia. In tyranni vitam pro contortis jaculis, & vitis

TEXTVS.

VERS. XVI. Qui cū duxisset eum, ecce illi discumbebant super faciem vniuersæ terræ, comedentes, & bibentes, & quasi festum celebrantes diem pro cuncta præda, & spoliis, quæ caperant de terra Philisthiim, & de terra Iuda.

S. XXIV.

Peccator tunc degit securior, & la-
tior, cū discrimini inueni-
tur proximus.

Humana vita vapor est ad modicum parens; Extant nostræ fragilitatis plurima, & repetita argumenta. [Non tantum manu facta (verba sunt Senecæ *epist.* 91.) labuntur, non tantum humana arte, atque industria posita vertit dies: juga montium disfluunt, totæ descende regiones, operta sunt fluctibus, quæ procul à conspectu maris stabant: vastauit ignis colles, per quos elucebat: erosit, & quosdam altissimos vertices solatia nauigantium, ac speculas ad humilem arenam deduxit.] Audis quanta sint fragilitatis testimonia, & indubitata argumenta, verum eam secum insaniam scelera afferunt, ut, qui peior, sibi videatur securior, & festiui diem agat, cū interitus proximior instat. Ecce Amalecitarum acceptis prædis quasi festum agebant diem prosperitatis lux adulati, & sibi videbantur securi, cū Dauid iam inuolat dignam expetitur ultionem, & miseram illaturus stragem: Discumbebant super faciem vniuersæ terræ, comedentes, & bibentes, & quasi festum celebrantes diem. Non venit illis in mentem posse Dauidem iniuria exulceratum se vlcisci, non cogitauerunt instare periculum, quia totos occupauerat spoliū inepit gaudium; inopino tamen inimicorum aduentu splendidas mentes proprio fordianere cruore, & quā esset eorum securitas falsa, miseranda sæculis ostenderunt strage. Notauit Iosephus apud Glossam: *Hunc Dauid habens ducem super Amalecitas, apprehendit eos in terra iacentes, & alios quidem prandentes, alios iam ebrios, & vino solutos, quibus cum sociis irruens eos laue prostravit.* Nihil huiusmodi suspicari copiosis scyphis, & epulis indulgebant, sed vinum eorum cruore mixtum, & gaudium conuersum est in lamentum. Consonat Lira: *A Siceleg elongati credebant esse securi.* Ebrietas eos non fuit suspicari periculum, nec hostilem videre gladium. Est enim hoc culpis proprium, mentem scilicet hebetare, & securitatem promittere. Sanctus Iob peccatoris insipientiam describens, sic aiebat: *Propter Iob. 10. superbiam quasi leonem capies me.* Et cur, quasi leonem? Quia hoc animal adeo suis vitibus fidit, ut ad nullius paueat occursum, immo sibi promittat semper trophæum. *Leo fortissimus bestiarum ad nullius pauebit occursum.* Tunc peccator leoninos mores induens nullo timore concutitur, cū casui miserabili proximat. Notauit Gregorius Magnus libro novo

Peccator,
Securitas.

Proverb.
30. v. 30.

līi ; Moralis

bratis spiculis erat Israelitarum gemitus, & ploratus. Philo historiam ad mores allegorizans sic ait lib. Quod deterius: *Lex miserata lamentationes continet, clementer admittit animas supplices, & calamitatem depellit incusam eis ab Aegyptiis afflictibus.* Itaque amissa quodammodo potestate moritur culpa, vbi Dei luce illustrati ingemiscimus vitam anteaquam deploramusque, quod voluptatem sequenti mortalem vitam immortalis prætulimus, & excelsimè deerrauimus. Itaque efficax ad salutem animarum medela poenitentia est; verum tunc salus vegetior, & fortior, cū anteaquam vitam sic peccator horrescit, ut redire ad antiquam voluptatem expaueat, & omnem rediendi occasionem vehementer extimeat. Inferuierat Aegyptus Amalecitarum, hoc est, lambenti populo; sic enim interpretatur. Cumque à Dauid iam esset adductus, nil sollicitus cavit, quā ne iterum Amalecitarum jugum repeteret, aut tyrannidem antiquam subiret: *Iura mihi per Deum, quod non occidas me, & non tradas me in manus Domini mei, & ego dicam te ad cūcum illum.* Sic anteaquam vitam doluit, sic salutis à Davide acceptæ beneficium honorauit, ut omnem rediendi ad antiquum dominum iuramentum interpositione præcluserit adiuturum, & ostenderit laudandum fastidium. Notauit Abulensis *quest.* 111. *Quomodo iste puer Aegyptius peruenit, quod hoc iuraret Dauid? quia nullo modo erat certissimè, quod contrarium ageret? Quæstioni respondet: Dicendum, quod puer ille timuit. Eo pauiore antiquam seruitutem exhorrescebat, ut exigeret iuramentum, quando impossibile videbatur contrarium; & quidem in se perfectissimam poenitentiam præscripsit formam, quando loquidem eo anteaquam vitæ dolore excrucietur, ut acriter rediendi ad antiquam timore pulsetur. Deus, ut suis factis veram hominem poenitentiam edoceret, cum delictis humana temeritatis proteritas hominem cum sæculi dote rapidis diluuij fluentis obliterasset, nequaquam iterum diluuij aquas adductum promissit, & licet nulla ei posset obliuio subrepere, maluit celestem iridem veluti in vadimonium præstare: Nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis diluuij, neque erit deinceps diluuij dissipans terram. Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me, & inter terram. Non egebat eo signo, qui firmiter hærebat proposito; maluit tamen homines instruere, & poenitendi modum edocere. Hinc voco Tertullianum de Poenitentia cap. 1. *Cum rursus ad suam misericordiam maturauisset, iam inde in semetipso poenitentiam dedicauit, rescissa sententia irarum præstinarum, ignoscere pactus homini, & imagini sue.* Itaque dum rescissa pristina irarum sententia diluuium non repetit, & inuolabili fœdere non repetendum statuit, in se poenitentiam dedit, & veram poenitentiam formam demonstrat. Sed prohi nos miseros! Ipsam poenitentiam delictorum interitum ad eorum detorqueamus patrocinium, & inuolamus ad agri moniam, quia notius poenitentiam medelam. Opportune Theodorus lib. histor. cap. 20. *Nati sunt Principis humanitatem velut subsidium ad fraudem.* Quia Deus ad commiserationem humanus, homo solet ad antiqua scelera redire peruersus.*

Gen. 9.
11. v. 1

Moralium capite trigesimo quarto. [Qui longè nos conditor deserit, eo mens nostra insensibiliùs obdurefcit, nulla, quæ Dei sunt, diligit, nequaquam superna concupiscit, & quia amoris intimi calorem non habet, frigida deorsum jacet, ac miserando modo fit quodidic tantò securior, quantò pejor.] Mirabiliter conjunxit captionem, & securitatem, nam dum peccator leonis adinstat non timet securus, inuenitur periculo proximus. Amalecitas, dum pranderet letus, inter epulas jacet occisus.

TEXTVS.

VERS. XVII. Et percussit eos David à vespere vsque ad vesperam alterius diei, & non euasit ex eis quisquam nisi quadringenti viri adolefcentes, qui ascenderant Camelos, & fugerant.

§. XXV.

Diuitie iniquis artibus acquisita possessori insidiantur, & miseram stragem moluntur.

Proverb.
28. v. 8.

Diuitia.

Ecclesiast.
5. v. 12.

Qui coarctat diuitias vsuris, & furore, liberali in pauperes congregat eas. Immodicum diuitias congregandi studium æquitati inuenitur aduersum, immò ipsi possidenti contrarium; nam auaritia caret auri vsu, & inaniter lætatur solum congestu: alteri auaritia parat, quæ sibi denegat, tam ei deest, quod habet, quàm quod non habet, nisi quod eam durè premit adquirendi labor, & amittendi timor. Non solum anxiam afferunt auro diuitiarum sollicitudinem, sed aliorum proritant, & inflammant cupiditatem, sicque quæ vitæ, ac prosperitatis videbantur tutamina, calamitatis, & amara mortis probantur auxilia. *Est & alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole* (aiebat Ecclesiastes) *diuitia conseruata in malum Domini sui. Peruenit enim in afflictione pessima. Diuitie iniquis artibus paratæ aut furis exaciunt famem, aut dispoliati possessoris accendunt recuperandi cupidinem. Quàm benè aiebat Seneca epist. 87. In eadem vrna & aurum est, & vipera.* Non solum tinea corrodit aurum, sed ipsum aurum producit viperam, quæ possidenti insidietur, & periculum molietur. [Non nascitur (adnectit Stoicus) ex malo bonum, non magis quam ficus ex olea, ad semen nata respondent... Non tantum bonum diuitiarum non sunt, sed malum sunt. Vos autem illas dicitis tantum bonum non esse. Præterea, inquit, conceditis diuitias habere aliquid vsus: inter commoda illas numeratis. Atqui eadem ratione, ne commodum quidem erunt: per illas enim multa nobis incommoda eueniunt.] Arbitrabantur Amalecitas magnum sibi esse commodum diuitias vndique rapere, & fortunam suam adaugere; verum David vt sensit dispendium, armatus processit in campum, vtque à prædonibus eriperet raptas diuitias, arctissimas infixit plagas, quibus opulenti iacuerunt occisi, & nisi habuissent aurum,

mortis non experirentur supplicium: *Quasi festum celebrantes diem pro ciuita præda, & spoliis, quæ ceperant de terra Philistinorum, & de terra Iudæ, & percussit eos David.* Sibi potuissent celebrare exequias, cum lætum diem agebant ob congregatas diuitias. Aurum fuit illis vipera venenata, & inexcogitata ruina. Prodest apud Glossam Iosephus: *Alii quidem adhuc mensis appositis apprehensi super eas extiterunt, & sanguis eorum cibo permixtus est.* Dum inique rapci auri oblectantur splendore, denudantur sanguine, &, dum furantur, vt dicescant, dicescant, vt amaram mortem subeant. *Quasi leonem capies me, aiebat Sanctus Iob. 10. Iob. Leona anhelat omnis sanguine saturati, sed constat saturatam disperire.* Audi Gregorium 9. Moral. 33. *Fit in eius intine finca, in quam pecus deponitur, vt illuc se eius appetitu prouocare leona prouocetur: quæ angusta finca, & alta preparatur, vt in eam ruerit ambiendo valeat, sed hanc saliendo nullo modo euadat.* Innocentius sanguine saturatur, sed saturata jaculis venatoris occiditur: diu viuere, ni immodicè ad sanguinem inhiaret. Reges illi, qui Loch cum facultatibus captiuum duxerant, captiuitatem sibi elaborauerunt, & ex ipso auro catenas durissimas procederunt: *Percussit eos, & sequutus est eos vsque Hobab.* Abraham iusta indignatione commotus adornauit bellum, & diuitium tulit spoliū. Ita Philo lib. de Abrahamo: *Potitus occasione noctu superuenit hostibus iam sumpta cæna ad somnum se componentibus, in quos irruens, alios trucidant in cubilibus, alios resistere conatos fudit, fugauitque. Scius illis fuisset carere breui illo gaudio, quàm diu lugere luctu copioso.* Vt videas, quàm sit sæpè possessoribus periculosa diuitia, præcipue si malis artibus comparatæ.

§. XXVI.

Si desit vnio, hostis sine laboriosa pugna opulenta potietur præda.

Vnio est salutis vena, diuitiarum custodia, tranquillitatis tutela; quos vides unitatis vinculo communitos, & concordie societate protectos, hostilis veretur audacia, quia male sibi de vnione aspiciatur vel excohlata fiducia. Grues viribus infirmæ, dum moralem quodammodò nouerunt exercere concordiam, securam sibi elaborauere cautelam. Ipse passus alternus est, vicissim agunt vigilias, &, dum volatus prudentia disponitur, rapacitas indignantium abigitur; vltima fit prima, & quæ primatum habebat, posterior esse non reculat. Tempestiue Castiodorus 9. *variis. 1. Quodam communiune sociata sibi sine Regibus deservantur, sine dominatu parent, sine terrore famulantur, sine dominatu libera sunt, & inuoluntariè seruendo libera sunt, & inuoluntariè se diligendo communiuntur.* Has si Respublica voluerit imitari, contra hostiles aduersus politiam non nouit, probatur variis casibus subiacere. Non copiosa manu David in Amalecitarum irruit multitudinem, & inopinam leuitarum irruit multitudinem, & inopinam infert stragem: *Percussit eos David à vespere vsque ad vesperam alterius diei.* Non audes iniisse pugnam, & inuenies copiosam tulisse prædam.

prædam. Iam si inquiras, cur sine certamine accepta fuerit palma, cur sine præliandi labore reportata fuerit victoria? Respondebit Abulensis, ut vacarent conuiuiis per viridantem camporum planiciem Amalecitas fuisse dispersos, & à se ipsis diuisos: ergo non facile fuit eis arma preñare, & constructo agmine aduersariis occurrere; quia dispersi sine pugna iacuerunt occisi, & Davidis loci, quia concordia vniti, spoliis sunt ingentibus diuitati. Abulensem audi questione decima quarta. *Non dicitur hic, pugnavit contra illos, sed percussit, quia ista magis erat occisio, quam pugna.* Rationem reddit: *Hoc autem, quia latrunculi illi erant diffusi per diversas partes agri.* Si fuissent concordii locietate adunati, inirent pugnam, & forsitan non amisissent victoriam; at, dum per campos jacent diffusi, & ut conueniuntur, à se ipsis separati, cadunt sine pugna, & hostes sine certamine labore potiuntur præda. Statua illa Nabuchodonosor aduersus temporum duravit adfultus, dum omnia membra ligata, & sibi ipsis concorditer consentientia; verum ubi à se sejuncta, satis fuit lapis sine iactu, ut ferrum vinceret, & domaret: *Abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuam in pedibus eius ferreis, & scissilibus.* Et cur sine grandi impetu percussa statua citò aded corruat, & quam fortitudinem ostendebat, amittat? Iam Textus retulit. Pedum partes vnionis vinculo non illigabantur, solum erant loco conjunctæ: ergo ubi defuit concordia, corruit, quæ invincibilis videbatur, statua: *Quia vidisti pedum, & digitorum partem rasta figuli, & partem ferream, regnum diuisum erit.* Quæ immota constiterat, leui ictu prostrata est, ubi defuit concordia, & fortissima vnionis tutela. *Non adhærebunt sibi* (inquit Interlinearis) *qui discordes.* Consonat Lira: *Per hoc signatur fortitudo illius regni in principio, & postea debilitas ipsius per diuisiones inuincas: propter ambitiones, ex quibus regnum Romanorum quasi ad nihilum deductum est.* Ambitio pestilens concordiam tinea tranquillitatem turbauit, & hostibus opportunitatem exhibuit: testa, & ferrum loco erant conjuncta, sed ingenio separata: ergo leuis ictus deiecit, & in puluerem splendorem reiecit: *Non adhærebunt sibi, quia discordes.*

S. XXVII.

Sibi consuluit, qui salubri penitentia imminencia eluse pericula.

Penitentia. **S**atisfactio (ait Tertullianus de Penitentia cap. 9.) confessione disponitur, confessione penitentia nascitur, penitentia Deum mitigatur. Penitentia, quæ est misericordiam illex, dum ardentem mitigat iram, imminentem auertit penam. Plerique penitentiam ut publicationem sui conantur suffugere, & de die in diem adnituntur differre; verum dum stulti pudoris agunt causam, salutis maturare iacturam. Sibi consulant, qui opportunitatem penitentiam arripiunt. Amalecitas David ciuitatem succenderant, prædas egerant, eiusque indignationem sceleribus sufflammarant; verum non impunè tulerunt, quia ea-

pite emerunt coronam, quam capiti suspirant: *Non euasit ex eis quisquam nisi quadringenti viri adolescentes, qui ascenderant camelos, & fugerant.* Si literam solum attendas, camelus tardigradus celeri fugæ non videbatur opportunus; si cortice contentam attendas moralitatem, innentur aptissimus; nam Camelus, ut ex Hieronymo citat Lauretus Cervariensis, penitentiam designat. Eius verba sunt: *Camelus ferens onus designare potest penitentiam, & ipsos penitentes: horum pilis vestiebatur Ioannes Baptista, Matth. 3.* Itaque camelis vsi euaserunt Davidis gladium, & opportunum vite innenerunt subsidium. *Isti quadringenti adolescentes* (inquit Abulensis questione decima quarta,) *à principio belli fugerunt, ascendendo super camelos.* Qui camelis, id est, penitentia vsi non sunt, misere iacuerunt prostrati; qui confugerunt ad penitentiam, euaserunt iram prouidi. Et nota non tardasse, sed à principio camelos celeriter ascendisse, quia fortè, si tantisper differrent, ut reliqui disperirent: *À principio belli fugerunt, ascendendo super camelos.* Ruina aliorum inopinata pro calcaribus fuit, ut adolescentes arriperent penitentiam, qua euaserunt Davidis iram. Intellectui irrogassent injuriam, si aliorum strage non saperent, nec saluti consulerent. Sanctus Iob de Behemoth loquens, sic ait: *Cum sublati fuerit, timebunt Angeli, & territi purgabuntur.* Behemoth ruina iustos prouidam edocuit cautelam. Ad quæ Gregorius 34. Moral. cap. 7. sic ait: [Spes de regni propinquitate laticat, & carnis infirmitas de ira ostensione perturbat. Erit ergo in eis aliquomodo tremor lætus, & timor securus: quia & celesti regno se remunerari certi sunt, & per tanti turbinis metum pro carnis infirmitate contremiscunt.] Adhuc timent iusti pro carnis infirmitate, quamvis non dubia argumenta sint pro salute, & quia Behemoth miserandus calus conspicitur, ipsa securitas prouida formidine armatur. Quod si de ipsis Angelis locum accipias, ait Gregorius de sua stabilitate non dubitasse, & nihilominus, si fas est dicere, in ea tanta securitate cautius se gessisse. Verba Gregorij sunt. *Istis cadentibus illis in munere datum est, ut cadere omnino non possent. Sancti Angeli, dum in istis natura sua damna conspiciunt, in se ipsis iam cautius, robustiusque consistunt.* Dum sancti Angeli vident Luciferum dejectum, & in colubrum degenerasse mutatum, quodam terrore, si dicere liceat, quatuntur, & licet nunquam labenda securitate nouerint se munitos, cautius robustiusque consistunt, ut periculis instruant obnoxios. Ut hinc nouerint, quid facere debeant, non solum qui exulcerata conscientia vrgentur, sed etiam qui virtutibus exornantur, quando Angeli quodammodo territi pergentur cauti, cum sunt de possessa felicitate securi.

TEXTVS

TEXTVS.

VERS. XVIII. Eruit ergo David omnia, quæ tulerant Amalecitar, & duas vxores suas eruit.

§. XXVIII.

Non est tardandum recuperari, quod male agnoscebatur amitti.

Poenitentia. Pernigil nos debet cura sollicitare, ne quid valeat inimicus diripere. Miserum est sub hostis potestate videre, quod possessum constabat nobilitate: verum si casus asper contingat, non est recuperatio tardanda, sed omni sollicitudine disponenda. *Erigite colla depressi, (aiebat Cassiodorus 9. variar. 2.) subleuare animos malorum sarcinis ingranati: date studium recuperare, quia vos male cognoscitis amississe.* Pars remedij est, si morbus non sinatur indurari, & ipsa dilatione vires acquirere. Diuturna infirmitas medico negotium facit, facilius curatur, si medela ipso in exordio adhibetur. Hinc est, quod David, vt omnem prædam abigeret sine vlla mora hostes est aggressus, nec diu rapta retinere passus. Et quidem consilium euentus comprobauit, nam prædam omnem recepit: *Ernit ergo David omnia, quæ tulerant Amalecitis, & duas uxores suas eruit.* Fortè si non bona patientia prædam recuperare differret, consumptam prorsus, aut deturpatam inueniret; ast, dum accelerauit remedium, accepit triumphum. Et expendit è castris Achis aduentasse, cum ab inimico captam prædam cognouit, & tamen, quamvis itinere defatigatus, & fessus, nec ad horam distulit recuperare, quæ hostem agnouerat possidere: ergo ipsa celeritas acceptam injuriam inaurauit, & quæ inimicus tulerat, eruit. Innuit noster Sanctus: *Quia hostis urgebat, quæcumque abstulerant Amalecitis, integra Davidi, & salua reliquerunt.* Ni David ea celeritate adurgeret, laboriosum esset uxores longius abductas, & fortè jam dinenditas iterum recipere, & prædam integram instaurare; verum hostem deleuit, quia adoriri non distulit. Innocentie assimilatur festinatio correctio, nec videtur quid amississe, qui breuissimis intervalis probatur recuperare. Qui penitere distulit, hostis causam egit, & leuignis difficultatibus implicauit. Ipsemet David referat huius celeritatis in irrecuperandis amissis comoda. *Pascebat (inquit) sermus tuus patris tui gregem, & veniebat leo, vel ursus, & tollebat arietem de medio gregis, & persequeretur eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum.* Non ait eripuisse ouem moribus laceratam, cum apud Amos alij pastores exiguum partem redemerint: *Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ.* Lacerata, deuorataque onis eruta auricula, pastoris ad speciem fuggillabatur ignavia. Non haberet leo tempus, vt deuoraret, si statim pastor Davidis instar accurreret. David leonem onis sanguine delectari non permittebat, quia, statim ac sentiebat raptam, inuolabat, & ab ipsis dentibus eripiebat. Huc voco, quod aiebat Abu-

lenſis quaſt. 21. Eruebam de ore cornu, id eſt,
accipiebam adhuc animal vinctu de ore leonis, vel
vrf. & reducebam ad gregem. Ceteris amiſſe
ouiculae inſtauratio erat paſtoris elogium, leo-
nis excidium: non ſinebatur leo dentibus la-
cerare, quia paſtor feſtinabat citiſſime ſub-
venire.

TEXTVS.

VERS. XIX. & XX. Nec defuit
quidquam à paruo vique ad ma-
gnum, tam de filiis, quàm de filia-
bus, & de spoliis, & quæcumque
raperant, omnia reduxit David,
& tulit vniuersos greges, & armen-
ta, & minauit ante faciem suam: di-
xeruntque: Hæc est præda David.

§. XXIX.

*Gloriosior Principis plausus est suos à
miseriis releuare, & diuitiis
adaugere.*

Princeps honorabili fruitur plausu, dum Prin-
ceps Republica felicitatem sollicitat, & ge-
nerale excludere lamentum procurat. *Non est
salus in corpore* (aiebat Cassiodorus 9. variar. 1.)
nisi quam & membra potuerint obvivere. Intra
vnius loci compago tota concussit, & tanta
convenientia vis est, ut vnum cultus vixus credi
accipi, quando illa capere condolere. Satis non
est Principis vnus, aut alterius cura, sed opus
prouida, & generali custodia. Quicquid ex
Republica minuitur, dispendio Principis appli-
catur: minus enim habere necesse est, cui al-
quid peritit. Vtque arbor florida, quam sum-
ma vides viriditate nitere, cultoris est gloria,
quia eius labori, & sollicitudini adscribitur,
quicquid in germine relucere videtur: sic foliis
denudata, & exorta ager ignum, aut
imperitiam, nec semel quod adscribendum ra-
dici, solet applicari cultori. Dauid ab Amale-
citis eripuit, quos adduxerat captiuos, vique
dignis victoriam plausibus celebrarent, itera-
to repetebant: *Hæc est prada Dauid.* Et cur
non repetant: Hæc est victoria Dauid. Cui, ut
olim, non refert: Dauid vicit Amalecitarum
decem millia: Quia angustius Principis elogium,
inquit noster Sanctus, suorum solus, & li-
bertas: *Victor ille Hebraeorum cum, Dauid
duci suo, & tanta victoria auctor, aque infusi
festiunum cecinit epinicion, dixitque Lepus iter-
to cantico, & triumphali plausu.* Hæc est prada
Dauid. Nil resonare poterunt Dauidi glorio-
sius, quam suos in libertatem alferuisse, & ip-
sili distasse. Inerat Dauidi præzis opacioribus,
& sumptuosior. Inacta fuerat Adamo parvuli
cultura; ille, dum mulieris amres perlustibus
præstat, textili floriditate sicum dederat: *Conser-
runt folia ficus, & fecerunt sibi perizonia.* Ballius
Seleucensis orat. 3. ait, dæmonem ignominios
notis Adamum, & Enanque consignasse, & ho-
nori, ac muneri insidias obtendisse. *Publii
ignominia notis consignat.* Et quis ignominia
notis serpens Adamum, & Enanque consi-
gnat? Ipsi profecto ficus frondibus, in-
gnat: nam plantam denudari ab ipso, cui
eius inuncta fuerat cultura, erat indecora
nota,

nota, quia manifesta rapina. Vxor is ornatus ad publicandum scelus erat pro lingua: *Ipsi nudati nudant arborem, circa arborem prauaricati, ab arbore regumentum mutuuntur*: Arbor marces, nudataque erat Adami ignominia, & esset frondescens fama. *O nefarium scelus* (aiebat datus Cassiodorus.) *importabile malum, quando debuit Reipublice seruando proficere, tunc libertatem suam cum fortunis videtur perdere*. Audiant hoc gubernatores, & Principes.

§. XXX.

Vt integra potiaris victoria, appetitus non est sequendus, sed, quod ratio vocat, ductandus.

Appetitus.
Sensus.

Gen. 37.
v. 14.

Sensus brutalitati inuenitur affinis, mens, animalque est rationis progenies. Quisquis liberiori aura fruitur, corpori, & sensibus dominatur: qui sensibus dominari permittit, verum, & solidum dominium perdidit, & aequitatis leges confudit; quando fas est cecum ab inoculato regi, non oculis videntem a caeco duci. Hinc est, quod Iacob, vt tenerum in Iosephum exhiberet affectum, se valle Hebron ad superiora mittere studuit, id est, sensibus renuntiare suavit: *Missus de valle Hebron venit in Sichem*. Philo, vt affollet, historiam allegorizans, sic scribit lib. Quod deterius. E valle Chebron, inquit, quae figuratè corpus nostrum significat, quia comparatum, & quasi amicitia, societateque coniunctum est cum anima. Hoc cauas valles habet sensuum, magnas lacunas capere omnium, quae sunt extra nos sensibilibus. Hac certè qualitates affatim ingerunt, & per istas lacunas infundendo in mentem inundant eam, atque demergunt. Noverat pater illigatis somno sensibus Iosephum fratribus ceteris anteponi, & à sideribus adorari, vtque feliciter adimpleretur praesagium, è valle, hoc est, è sensuum obscuritatibus, ac fallaciis eduxit, & ad rationis altiora transtulit. Si mens rector, antequamque sensuum eis prout oportet, vtatur, ipsis sensibus impetitur honorem, & sibi elucatur utilitatem. *Sensus honorem habemus* (prosequitur Philo) *quando cohibemus eius impetum ad res sensibiles, & refranamus per intellectum gubernatorem, aurigamque potentiarum, quae nobis insunt, irrationalium*. Sensus perito auriga, intellectu scilicet gubernati deseruiunt planius, effraenes verò, & praecipites habentur contemptui. Ioseph sensibus deerrando veste exiuit, dum sensu non vtitur, antefertur. David greges, armentaue ante faciem suam minauit, vt triumphum perficeret: *Tulit universos greges, & armenta, & minauit ante faciem suam*: dixeruntque: *Hac est praeda David*. Grex minatus fuit triumphi testimonium; si sequeretur, non esset victoriae argumentum; imò prudentiae, & rationis probum. Aliud est sequi, minare aliud: qui minat, gregem dirigit, & ne à recto itinere exorbitat, utiliter cogit: qui sequitur, aliquando in partem deerrationis venit: ergo, vt David illustris conclametur triumphator, non dicitur armenta sequi, sed ducere, sed minare: insipientis gregis non erant vestigia sectanda, sed dirigenda: Prodest noster Sanctius: *Rediit itaque victor David cum pecudum, atque armenorum gregibus, quos ipse pastoritia artis non imperitus praecedentes coiebat*. Adnectit: *Sicut Israelitides virgines cum sublato Philisthaeo victor ex acie reuerteretur, triumphauit*. Eman. de Naxera in Reg. Tom. I. I.

le cecinerunt carmen. Vt fuit triumphali carmine dignus cum immanem gigantem deiecit; sic, cum quidquid ad brutalitatem pertinebat, minauit. Quisquis ad brutalitatem vergentes non frinat, se boni gubernatoris elogio priuat, & munus inuertiisse factis demonstrat. Nabuchodonosor, dum sceno palcitur, à seipso recessit, & ab homine in bestiam transiuit: *Fœnum vt bos comedit*: Totus sensibus dicabatur, & à ratione alienabatur; verum cum iam ad prudentiam maturasset, sensus sibi testatur redditos: *Oculos meos ad caelum leuavi, & sensus meus redditus est mihi*. Mira res! Si totus ipse Nabuchodonosor erat sensus, quomodo sensus redditus, & restitutus? Ob idipsum (inquit Interlinearis) nam sensus effraenis non tam erat Nabuchodonosoris, quam ipse Nabuchodonosor sensus: ergo cum ad caelos oculos dirigit, sensum habet: *In ipso tempore, quo cognouit eum, sensus meus reuersus est ad me*. Ipse sensus videbatur amissus, quia indignis actionibus deturpatus. Vbi oculos caelesti luce illustrauit, vbi fœnum exhorruit, iam Nabuchodonosor sensibus ornabatur; nam, dum abusus, male impensis denudabatur: ergo non potuit ad antiquum splendorem deuenire, nec se sensus habere, ostentare, quousque bene eis est usus, & caelestibus meditandis dicatus. *Oportet singulis istis vii* (aiebat datus iam Philo) *non quomodocumque, sed ad optima quaque. Potest visus omnes colores, formasque videre, sed videat, quae luce, non tenebris digna sunt. Potest & auris omnes voces recipere, sed nonnullas sint praeteruolui*. Legitimus sensuum vlus est rationis ornamentum; non legitimus, hominibus est indignus.

Dan. 4.
v. 30.

TEXTVS.

VERS. XXI. Venit autem David ad ducentos viros, qui lassii substituerant, nec sequi potuerant David, & residere eos iusserat in torrente Besor: qui egressi sunt obuiam David, & populo, qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum, salutauit eos pacificè.

§. XXXI.

In Republica bene constituta nullus otiosus permittitur, sed cuiusque viribus labor attemperatus imponitur.

Diligenda sunt ista (aiebat Cassiodorus 12. *Respublica* *variar*, 16.) *unde Respublica videtur esse firmissima*. E contra, omni debet solitudine vitari, per quae constat mores corrumpi, & pericula frequentissimè emergere: Cumque inter alias pestes otium sit virtutis naufragium, à bene constituta Republica penitus expungere debet prouidum regentis studium. Vnde Menand. apud Stobaeum c. 30. aiebat: *Circuire in otio ferians insensissimum est vite malum*. Rectè dixit; nam otiosus peruersa agit consilia, quae ipsi, & aliis peperere frequentissimè detrimenta. Prodest Euryptides vbi supra, apud datum Stobaeum: *Otiosus vana spe ductus, dum eget victu, mala secum ipse meditatur*. Hinc est, quod David lassii, nec bellum contra Amalecitas adornare valentibus, sarcinas iussit excubis

Kk k

excubiis sollicitis asseruare, ne à prorsus otiosis, uti ab aduersario, commilitonibus posset detrimentum emergere: *Veni David ad ducentos viros, qui lassī substituerant, nec sequi poterant. David, & residere eos iusserat in torrente Besor.* Residere iusserat, non ut inerti indulgerent otio, sed ut sarcinas sollicitē custodientes, militantiū essent auxilio. Miles in hostēs acrior, si expeditior: ergo, dum depositis sarcinis arma prestantur expeditiores, sarcinas asseruantes inueniebantur ceteris viles: ergo David, quos vidit ob lassitudinem tractandis armis defatigatos, sarcinarum voluit esse sollicitos. Non poterant viam proficui, sed poterant sarcinas custodire: igitur providentissimus gubernator otium exclusit, & viribus laborem attemperavit. Tempestivē Lira: *Licet propter fatigationem non possent competenter aduersarios persequi; tamen poterant competenter custodire sarcinas: propter quod David, & viri eius reliqui dimiserunt sub custodia eorum illa, quae poterant eis esse oneri, ut possent hostes expeditius persequi.* Lassī etiam, & viribus destituti reportandis triumphis deseruiunt, dum ob eorum sollicitudinem reliqui expeditius arma tractant. Audiri apud aliquam Rempublicam claudis ea opera iniungi, quae manus exigunt; mancis, quae pedibus perfici possunt, & quidem industriam laudo: sic namque Reipublica non sunt oneri, immo inveniuntur esse iuvamini. Huc voco, quod aiebat Osee 10. v. 11. *Arabii Iudas, confringet sibi sulcos Iacob. Vitula, etsi bobus tenerior, ac delicatior, excutit grana, tritura addita, quia aperiendis profundis sulcis non apta. Iudas, quia fortis, orationi deseruit sollicitus, ut Iacob confringendis glebis intentus. Quid tunc? Iam Propheta refert: Viris frondosa Israel. Non me laret litera: sed, dum honeste quolibet occupato vitis frondescit, viridi pompa, & fructuum emicat abundantia. Ad instruendam politiam vtilis etui potest doctrina. Huc voco Hugonem Cardinalem: *Fructus adequatus est ei, quia in ipsis non fuit, qui fructus bonorum operum non produceret. Israel vitis frondosa adinstat & floruit, & viguit, dum cuique pro viribus labor iniunctus, & omnis otiosus torpor abactus.**

§. XXXII.

Sine rubore Domino possunt occurrere, qui studuerunt sibi commissā fideliter asseruare.

Marius.

Quisquis sibi commissā nulla fraude immittit, sed fideliter asseruavit, ruboris detrimenta non sentit; libera facie queit coram omnibus apparere; qui conscientiae semper recusant integritatem minuire. *Quod agnoscis infum (aiebat Cassiodorus 12. variar. 16.) inculpabiliter sortitur effectum. Caue ergo, ne te aut improbate redemptionis, aut torpentis desidia culpa respiciat, & quod expedire neglexeris, tuis inferas damna fortunae.* Monebat disertus Princeps Canonicatum, quam Principi accipiebat annuam, illasam fideliter asseruare, ut Principis erga se gratiam valeret augere; quandoquidem depositum fideliter custoditum custodientis est meritum, ut culpae verteretur violatum. Hinc est, quod milites, apud quos remanserant sarcinae custodiendae; detriumphanti sine rubore po-

tuerunt occurrere, & gratum assatum eius promereri: *Salutavit eos pacifice.* Deuota mente offerebant apud eos deposita, & erat eorum meritum, quod integritate asseruatum. Eos Princeps salutavit humanus, & lata lege, ut decertantibus, statuit praemium: *Salutavit eos pacifice* (inquit Abulens. quæst. 16.) id est, prout eis verba salutis, & pacis, sicut solent homines proferre ad eos, quos diligunt. Inviolatam integritatem illaudavit, & fidem Iacob, ut iracensis Laban tumorem reprimeret, se fideliter gregem curasse testatus est: *Virginis annis fuit tecum, quæ: Gen. 31. tua, & capra steriles non fuerunt. Antea gregum tui non comedi, nec captum à bestia ostendi tibi.* Id est, non infamabam oves, caprae steriles, ut fetus subriperem, nec bestiarum grex perturbat incurfibus, quia semper attendebam oculis vigilantibus. O si possent omnes Episcopi, pastoresque similia audacter verba proferre, nec conscientia vlla redargui. Iacob vigilantia cura integra fidelitate exornatus Episcopus praescripsit formam, & Regibus politiam. Huc voco Hugonem: *Quod in eo reprehenderet, non invenit.* Immo invenit fidelitatem erga greges eximiam, & sollicitudinem, quam laudaret. Christus Dominus pastorum forma, Principem id a gratias Patri agit, quia ex sibi traditis nihil perdidit, sed studiola sedulitate asseruavit: *Quos Ioseph dedisti mihi, custodivi, & nemo ex eis perit nisi filius perditionis.* Perit Iudas, sed contumax, & pernicax, & audax. Christus vero sua sibi patientia quodammodo detraxit, quando ad eius genna pronoluit exterius pedes lavit, & internas maculas abradere exaltans amoris flammis contendit. Adest Chrysostomus in *Catenis*: *Nemo ex eis perit, id est, quantum ex mea parte non perdam.* Felix Princeps, superiorem, si quantum ad eum attinet, & providenter tractant, & sollicitē custodiunt.

TEXTVS.

VERS. XXII. Respondensque omnis vir pessimus, & iniquus de viris, qui ierant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quidquam de praeda, quam eruiimus; sed sufficiat unicuique vxor sua, & filij, quos cum acceperint, recedant.

§. XXXIII.

Cupiditas peruersa est prouida, & prouidenter auara.

Maius commodum querendum non est, Cupiditas quam egentibus subuenire, & pauperum anxietatem depellere: verum tanta homines auaritia frequenter sordescunt, ut cognationis vincula rumpant, equitatem nesciant, & concupiscentis diuitiis semper studeant; maligna prouidentia quoduis subodorantur dispendium, & studiosa calliditate antenerere adinueniunt periculum. Cupiditati egregie adaptatur, quod aiebat Cassiodorus. 11. variar. 7. *Semper metui inusta praesumptio.* Nonnulli ex David militibus, cum vitam exposuissent honesto discrimini, ceciderunt inique cupiditati; nam cum humanum erga sarcinarum custodes Principem spectarent, quid

quid illis de praeda obueniendum praesumentes exerts clamoribus eis ignauiam opposuerunt, & supra meritum, vxoribus, & filiis receptis remuneratos ascleuerunt: *Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quidquam de praeda.* Inquires, cum modò de praeda diuidenda non ageretur, cur ignauiam obiecerint, & lassos profus excluderint? Si Dauid ad torrentem subsistentibus quid tunc vellet diuidere, nihil mirum conarentur liberali Principi refragari, at cum modò de celebranda solum victoria ageretur, intempestiua videbatur querela, nimis prouida audacia. Ita est sanè, inquit noster Sanctius, sed ea perspicacia pollet cupiditas, adeoque auaritia peruersè est prouida, vt ex humanis Dauid verbis coniecerint animum, & opponere adlaborarint impedimentum: *Cum alij, qui iniquo erant, & iliberali animo, quid illa salutatione sibi vellet, non dubijs signis essent odorati, dixere sub amaro murmure nihil illis deberi de praeda, in qua eruenta de latronum manu nihil laborassent.* Expende illud, odorati, Perspicax auaritia, & cupiditas inoculata ex Dauidis verbis coniecit, quid ex accepta praeda sarcinas afferuantibus dilargiendum, & amaro murmure, vt à communicaanda praeda ducem auertant, lociorum incertiam publicè infamant. Pientissimus ille pater vt receptum filium gaudium proderet, opiparum instruxit conuiuium; filius senior aegrè tulit, & querelas dedit: sed pater, vt cum fratre in gratiam reduceret, sic respondit: *Omnia mea tua sunt.* Quid ais, prudentissimo senex? Si omnia tua filij senioris sunt, maiori iure exaggerabit, quòd eius vitulus fuerit occisus, & iunior post tot piacula delicatis epulis pastus. O patris prudentiam! Vidit (inquit Chrylogus) queruli animum; vidit seniore ex patris humanitate coniecisse diuidendam substantiam, & ob id factiosus querelis liberalitatem patris arrosisse, vt, quod suspicabatur dispendum, prouidenti litore auerteret: ergo pater respondit ad animo concepta, non ad ore prolata. *Frater credidit damnum* (inquit *serm. 4.*) *qui redisse conspicit coheredem.* Et quando inuidus non auarus? quando quidquid habet alter, se computat perdidisse. Ex instructo conuiuium coniecit senior animum patris, & querelis largitati opponere studuit impedimentum. Non quiescit est tenerioris amoris osculo, amplexuque signa proferre, quia non curabat plus diligi, sed dicari: ergo pater iniquè prouidenti cautelae respondit, & responso, quam sit auaritia perspicax, declarauit.

§. XXXIV.

Semper inuenit, quo dehoneflet competitorem auarus, & ambitiosus, semper, quo nobilitet, ingenuus, & largus.

Competitor.

Si plures in honoribus ambiendis, aut diuitiis acquirendis concurrant, primum esse solet studium alium dehonefando excludere, & vt excluderint, liuido dente mordere. *Quid acquiri putatur* (aiebat Cassiodorus 1. 1. *vari. 7.*) *vbi bona conscientia perditur, aut in qua parte possit homo proficere, si innocentiam probatus fuerit amississe?* Plus ambitiosus solet perdere, quam acquirere; nam alios dehonefando laedit conscientiam, sed paruipendit, vt adierit substantiam, aut volaticam adquisiuerit gloriam. Prodigij frater exacuit linguam, vbi timuit minuendam sibi

Eman. de Naxera in Reg. Tom. II.

substantiam. *Denouauit substantiam suam cum meretricibus.* Cum suspicatus est coheredem, dehonefate studuit, & excludere ab hereditate curauit. *Qui fratrem redeuntem* (inquit Chrylogus *serm. 4.*) *de suo decorare debuit, non debuit deperdito sic sedare.* Non vidit anteaquam vitam dignis gemitibus deplorasse; non vidit vsque ad serarum conditionem se humiliter deiecisse; solum vidit, quae poterant denigrare, & generositatem patris auertere. E contra pater, vt qui ambitione nulla teneretur, vidit mortem depulisse, & ad penitentiam saluberrimam inuolasse. *Reuixit* (notauit Chrylogus, *sermone dato*) *Nec ille aliud, quam patrem quasit, qui veniens, non filij, sed loco mercenarij voluit collocari.* Vides patrem nulla indigna affectione obscuratum inuenisse, quod dilaudaret, & competitorum inuidia, ambitioneque degenerem quassuisset, quod morderet. O quam à patria nobilitate degenerarat, qui meritum suum de aliena fœditate procudit, & alienam infamiam ad propriam gloriam detorsit. Iniqui, auarique audiunt Dauidis milites, qui praedarum auditate ad torrentem subsistentes dehonefatarum, nec sarcinas custodisse attenderunt: *Respondens vir pessimus, & iniquus de viris, qui erant cum Dauid, dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quidquam de praeda.* Non attenderunt vires fatigatione defecisse; non animum; non attenderunt sollicito studio sarcinas asseruasse, còsque asseruando expeditiores reddidisse. Dauid è contrà dilaudauit depraliandi animum, & sollicitum erga sarcinas studium: *Aequa pars erit descendenti ad praelium, & remanenti ad sarcinas.* Dauid inuenit, quod premiaret, & iniquas, quod abroderet. Vt repetat iam datus Cassiodorus: *Remuneratorem illi esse promitto, quem se aliqua honestate tractasse cognouero.* Honestam suppellectilium curam remunerauit; ignauiam competitor arrosit. Semper enim liberalis, & ingenuus inuenit ad dilargiendum motum, semper æmulus, & auarus exogitauit impedimentum. *Pessimus, & iniquus* (inquit Abulensis *quæst. 16.*) *id est, valde malus, quia ille magis inuidus erat.* Inuidus enomuit, quam pectore gerebat, amarulentiam, vtque adularetur ambitioni, auaritiaque, æmulorum adulescit famam.

§. XXXV.

Durum tormentum est alendi uxorem, filiosque obligatione adurgeri, & facultatibus denudari.

*S*ais magnum regnum est marito (aiebat Enry-
Spides in Oedip.) *liberi, & uxor.* Qui ex dilecta vxore chara suscepit pignora, magnam est assecutus felicitatem; hæc autem ipsa felicitas anxiam non semel ingessit solitudinem; nam si facultas desit, ipse amor carnificis gerit officium, & grauissimum affert tormentum. Qui amantissimos sibi filios videt famescere, non poterit non cruciari: Ipsa vrit amoris teneritudo, & viscera depascit compassio. Durius nullum tormentum excogitauere tyranni, quam vxoris, filiorumque amantem facultatibus denudare, & amori discerniandum conmittere. Hinc est, quòd nonnulli ex Dauidis militibus inuidia adulti, & malenolentia inflammati decreuerunt commilitonibus ab Amalecitis facultatibus

K k 2 profus

prorsus nudatis, vxores, filiosque restituere, sed nihil de praeda dare: *Respondens omnis vir pessimus, & iniquus de viris, qui ierant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quidquam de praeda, quam eruiimus: sed sufficiat unicuique vxor sua, & filij, quos cum acceperint, recedant.* Hoc fuisse invidiae consilium, & malevolentiae votum, tradit Abulenſis *quest. 16.* Ille magis invidus erat. Vt liuori suo blandiretur, hanc discrucianti artem excogitauit, vxorem scilicet, filiosque restituere, & substantiam retinere, vt, dum paupertate remittitur, & amoris flammis vritur, commilito mortis experiretur angustiam, immo duriorem prae ipsa morte aegrimoniam. Tetrīs daemon inuidiae flammis adustus, videtur & obscuratus, dum Iobi patientiam conatur euertere, facultatibus prorsus nudum filiis orbauit. Sabæi boues, & asinas auferunt, alatus ignis oues consumit. Chaldaei camelos furantur. Astute acerrimum disposuerat inopie arietem, ni domum, qua filij vescebantur, subrueret: *Repenē vehemens ventus irruit à regione deserti, & conculsit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos, & mortui sunt.* Dura parentis filiorum ruina, sed nescio an durior inopi eorum foret miseria. Granis ærumna filios amittere, nec minus granis beneuolis oculis inspicere, nec posse fameris depellere. Fortassis non est diabolus permittus ablati penitus facultatibus filios relinquere, quasi acrior esset aries contra tolerantiam filiorum nuditas, & summa egestas. Ecce (inquit Glossa) *ne quid nimis de humana aduersitate dolear.* . . Ni ventus irrueret, nimis fortasse ablati facultatibus angeretur, cum amor filios cogeret alere, nec illi, vnde aleret, posset suppetere: ergo ablati sunt filij, ne superstites patris patientiam subruerent, & ariete famis euertenterent. Sua demonem fefellit astutia, dum prorsus inopi filios auferit, nec enim grauius incutere posset tormentum, quam facultatibus denudare, & oculis famelcentes filios obicere.

Iob. i. v. 19.

TEXTVS.

VERS. XXIII. Dixit autem David: non sic facietis, fratres mei, de his, quæ tradidit nobis Dominus, & custodiuit nos, & dedit latrunculos, qui eruperant aduersum nos, in manus nostras.

S. XXXVI.

Prudentia est aliquali dispendio redimere iurgia, & iurgiorum euadere incommoda.

Iurgium.

Nihil pretiosius, quam pax fixa, & votina concordia: Si lites pestrepant, animorum tranquillitas mutuis dissidiis amittitur, & non raro salus contentionum laboribus fatigatur. Sapiens magis eligit aliquali diuitiarum dispendio vitare certamina, quam infidiosa possidere facultatum augmenta. Opportune Cassiodorus 10. *vari. 23.* *Erigite vestra sapientia firmitatem, & hanc vobis palmam concordia specialiter vendicate, ut sicut clementissimi Imperatoris fama in praeliis inclita dicitur; ita in pacis*

studio opinio vestra cunctorum admiratione laudetur. Non potest à cunctis non dilaudari pacis studium, etsi ob stabiliendam pacem aliquale diuitiarum sustineatur dispendium. Geminata victoriæ palma David floret redimitus, & saculis proponitur commendandus, dum interna maluit vitare dissidia, quam discescere copiosiori substantia. Subiugatis Amalecitarum latronculis adauxerat victor famam, sed modò liberali manu prædam partitus vendicauit sibi concordie gloriam. Cum ducenti ex militibus ad virescendandam, & sarcinas custodiendas circa torrentem subfissent; reliqui, qui prædam ab hostibus eripuerant, nihil de præda ducentis imperiendum clamabant; verum David blandis verbis sententiam demutare suauit, oportereque diuidi prædam asseruit: *Non sic facietis, fratres mei, de his, quæ tradidit nobis Dominus.* Non solum optimus Princeps animum ostendit generosum, sed prudenter etiam cautum; nec solum consuluit vni, sed alteri parti, nam si ducenti nihil acciperent, fors contra socios arma prentarent, & cythara verteretur in luctum, triumphusque in planctum: ergo maluit quid de præda impertiri, quam noua certamina sustinere. Ita Abulenſis. *quest. 16.* *Si David non dedisset illis viris partem prædæ, indignati fuissent, & mouissent iurgium contra reliquos.* Si nihil concederetur de præda; victoriam turbarent arma, & orientetur perniciosa dissidia: ergo omnibus consuluit, dum tranquillitatem aliquo prædæ dispendio emit, & iurgiorum detrimenta vitauit. Abrahami commendatur prudentia, quia cum inter Lothi, cuiusque pastores oriri animaduertet iurgia, totus fuit in asseruenda concordia: *Me, Gen. 13. quæso, sit iurgium inter me, & te, & inter pastores meos, & pastores tuos.* Optionem eligendi ad alendos greges pascua Loth concessit: *Si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.* Si Loth florida, irriguæque pascua eligeret, & Abrahamus non adeo alendis gregibus opportuna, graue erat detrimentum, cum gregum copia plurimum à pascuis penderet, Abrahamus tamen lubens subiuit dispendium, vt impediret dissidium, vt qui nouerat concordia esse maiora commoda, quam non fecundi soli dispendia. Vti ætate maturior; ita & prudentia resplendit etiam excellentior; non ignorabat detrimentum, sed concordia expendebat commodum: ergo maluit quid de suo amittere, quam discordia, ac iurgia fonere. Opportune Oleaster ad mores: *Non possunt inſi lites, & contentiones ferre, & malunt de sua substantia perdere, quam contentionibus misceri.* Senis debuerat esse electus, sed ne iterum super hac re contenderent, optionem illi dedit, & cessit iuniori senex. Optione concessa dignam sene ostendit prudentiam, emendo aliqua iactura diuitiarum concordiam, & dum manu caret iurgiis, quam studere diuitiarum augmentis, cunctis proponitur imitandus, & reuerendus. Immo vt noueris iacturam ob conseruandam pacem in vltimam conuerti honestam. Abrahamus resplendit præ Lotho diuitiarum copia opulentus, & à prædonum incurſibus asseruatus. Loth vberima pascua discipiens, capinus ducitur, Abrahamus pacis studiosus victor celebratur.

S. XXXVII.

§. XXXVII.

*Christus Dominus præ diuitiis hominem
æstimat, homo præ homine
diuitias amat.*

Diuitia.

NE Plurim mihi nominaveris (aciebat Alexi-
des apud Stobæum cap. 113.) *haud magni
facio illum Deum, quem vel pessimus quisque faci-
le sibi ascribit. Ille Deus proptus probatur con-
fictus, quandoquidem eius studium non erat
homines acquirere, sed diuitias in immensum
cumulare. Pessimus quisque Pluti amicus erat,
quia in eius schola non edocebatur hominis sa-
lutem diuitiis præferre, sed diuitias proximis
anteponere. Ex quo pecunia in honore esse cœ-
pit, honor virtuti impendi desinit. Caritas
elanguit, quo passu pessimus diuitiarum amor
effloruit. Nonnulli ex Davidis milicibus diuitia-
rum cupiditate inflammati nihil de præda lassus
commilitonibus impediendum pertinaciter con-
tendebant; ab Amalecitis aspiciant proptus
dispoliatis, vxoribus, & filiis omstos, nec ta-
men aliqua commiseratione pullabantur, vt
miseris, & contribulibus subuenirent, im-
mò avara siti nihil tribuendum eis contende-
bant: *Non dabimus eis quidquam de præda,
quam eruimus, sed sufficiat unicuique vxor sua, &
fili, quos cum acceperint, recedant.* Verùm David,
qui Christi Domini gerebat imaginem, aurum
spreuit, & illis prædam diuidere generosus stu-
duit. *Non sic facietis, fratres mei, de his, quæ tradi-
dit nobis Dominus, & custodiunt nos, & dedit
latrunculos, qui eruperant aduersum nos, in ma-
nus vestras. Nipræda potirentur, adurgerentur,
recederentque inopes, & afflicti, præda acce-
pta persequerantur grati, & beneficijs obstricti:
ergo maluit David homines elucari, quàm di-
uitias possidere. Ita Abulensis quæst. 16. *Reces-
sissent à David: volebat autem David benignè tra-
ctare omnes ad se confugientes, idè noluit eos pri-
uare portione sua.* David homines atro prætulit,
milites commilitonibus præferebant aurum.
Cum miser à latronibus dispoliatus, & vulne-
ribus confossus iaceret, nec Leuita, nec Sacer-
dos, qui potiori præ alijs iure ad commiseratio-
nem tenebantur, miserti sunt, sed ne quid in
salute reparanda expenderent, humanitatem
exnerunt. Samaritanus vinum, & oleum in-
fudit, & denarijs etiam stabularium muneravit:
*Protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait:
Curam illius habe.* Plus quàm homo apparuit
Samaritanus, dum hominis salutem præ auro
æstimauit, & Leuita ab humanitate proptus
desceiuit, dum aurum prætulit: Notauit Augu-
stinus in Catena: *In Samaritano se voluit intel-
ligi Dominus noster Iesus Christus.* Quæ pul-
chrior, elegantiorque Christi imago quam Sa-
maritanus pietate proximus, longinquus ge-
nere aurum paripendens & hominem saluti
restituens, cum ferè omnes cæco diuitiarum
amore teneantur, nec miseris subuenire di-
gnetur.**

Luc. 10.
v. 35.

§. XXXVIII.

*Humanus, & ciuilis Princeps facile in
suam trahit sententiam, & iniquo-
rum etiam flectit malitiam.*

Laudabilis incantamenti ingenium vrbana
sortitur humanitas, & pro veneficijs ciui-
lis est comitas: ipsa contumacia erubescit non
cedere, si honestis humanitatis, comitatisque
veneficijs contigerit illigari: verùm maiores
vires sortitur hæc honesta incantatio, si à Prin-
cipe, magnatibusque exercetur; tunc namque
nec contumacia resistere, nec audet improbitas
refragari. Ex Davidis milicibus improbi, agre-
stesque nihil de præda commilitonibus, qui ad
torrentem lassus substituerant, dilargiendum aua-
ris vocibus contendebant; verùm David, quod
eos deteriores agnouit, & humanius tractauit:
superiores edocens, oportere aliquando, quod
facilius subiectos à prauitate auerterint, verbis
humanitate diffluentibus vt, & veluti fallen-
tibus medicinis curare. Humanitate ergo vltus
sic iniquos in suam sententiam traxit, vt eru-
buerint resistere, & Principis comitati se oppo-
nere: *Non sic facietis, fratres mei, de his, quæ
tradidit nobis Dominus.* Fratres appellando sua-
sit, quod toruo supercilio, & regali imperio,
aut non assequeretur, aut saltim arduè. Nota-
uit Abulensis quæst. 16. *Nec locutus est durè
contra virum iniquum, qui ista mouit, sed sua-
dendo magis, quàm iubendo dixit: Non facietis
sic, fratres mei.* Non corripuit iniquum aspe-
rè, sed suauiter comiter, & benignè: ergo ob-
mutuit humanitate impeditus, & vrbaneitatis
incantamento illigatus. Præda diuisa est, &
qui antea nihil alijs dilargiendum, vocifera-
bantur feroces, æqualiter diuidi censuerunt iam
mites. Et quidem, qui humanitatem, ciuilita-
temque Principis contempsit, indignationis
contra se flammam imprudenter excitauit. Rex
ille, qui ad filij nuptias celebrandas oppiparum
instruxit conuiuium, plures ad mensam inui-
tando honorauit; verùm illi ipso honore infla-
ti, & ipsa comitate superbi se exhibuerunt
agrestes, & inciuiles: *Illi neglexerunt.* Quid
tunc? In eos Princeps iratus missis exercitibus
perdit, & ciuitatem flammis consumpsit. *Ira-
tus est, & missis exercitibus suis perdidit homi-
das illos, & ciuitatem illorum succendit.* Et cur
non expectarit patienter, qui toties sua sibi pa-
tientia quodammodò detraxit, & offensis pro-
ritatus indignationem continuit? Quia vbi ex-
pertus est comitate inuitatos, vrbaneque alle-
ctos non demutasse sententiam, veluti despera-
ta iam eorum correctione seueram decreuit mul-
ctam. Notauit Origenes in Catena Diui Thoma.
*Additum est homini Regi, vt hominibus quæst ho-
mo loquatur.* Quid humanius, quàm Regem
homunculos inuitare? Quid ciuilius, quàm mis-
sis seruis allicere: ergo quos vrbaneitas non at-
traxit, veluti omni salutis spe interdictos di-
gnis supplicijs affecit, quasi iam nullum super-
esset post comitatem remedium. Est enim Prin-
cipis comitas & humanitas ad alliciendos vel
contumaces efficacis satis argumentum, & ho-
nestum beneficium.

Princeps.
Humanitatis.Matth. 22.
v. 5.

Gen. 43.
v. 11.

favorem, & benevolentiam facilius posset fortiri; præ aliis seniores sibi allicere procuravit, quia suis incrementis profuturos plus credidit. Cùm Simeon in Ægypto vinctus detineretur, præcepit filiis suis Jacob munera Proregi deferre: *Deserte viro munera*, & iam delatis muneribus Simeon producit vinculis liberatus, Iosephoque munera offerentes non, ut prius, aspero supercilio percussit, sed oculis humanitate plenis adspexit: *Obvenerunt ei munera, tenentes in manibus suis, & adoraverunt proni in terram. At ille clementer resalutatis eis interrogavit eos, dicens: salusne est pater vester senex? Vile in manibus munera asperitatem in humanitatem demerantur, & fratrem vinculis exolverunt.* Quam prudenter Iacob gratiam muneribus consulit acquiri, ut qui bene noverat causam sic facillime meliorari. *Habenibus pecuniam in sacis* (scribit Hugo) *educitur frater de vinculis.* Iam frater vinculis exolutus, quia à fratribus pecunia offertur; oblata munera promeruerunt gubernatoris gratiam, & conciliaverunt clementiam. Vbi duplicatam pecuniam attulerunt, facile eis adscriptam offensam mauerunt. Nulla Ioseph cupiditatis labe fordire, sed, quod solet fieri, honestis actionibus adumbravit.

§. LXI.

Non ita cognationis vinculo fidas, ut favere muneribus, & officiis spernas.

Cognatio.
Officium.

VT à consanguineo possis sperare, officiis, & obsequiis est tibi curandum colere; nam si cognatus nihil utilitatis speret, aut obsequiosa subtrahantur officia, facile oblitteratur consanguinitatis memoria. Tunc cognatio floret, affinitas viget, si officiis irrigatur, & muneribus confonetur. *Abfit* (aiebat Cassiodorus 8. variar. 23.) *ut negemus affini, quod solemus custodire subiectis, quando qui nobis sanguine coniungitur, plus meretur.* Dum plus meretur sanguine coniunctus, plus dolet, si obsequiis debitis defraudatus. *Quid enim tali viro* (subiungit Cassiodorus) *negare possimus, qui etiam meliora suis obtinere possit obsequiis, vel si non probaretur affinis.* Etiam qui non est affinitate, aut cognatione associatus, officiis obsequiis ad affinitatis iura probatur admissus; ut è contra, parum prodest consanguinitatis vinculum, si desit urbanitatis, & amicitie commercium. Hinc est, quod David de præda ab Amalecitis erepta munera suis contribulibus misere, ut, quos sibi natura coniunxerat, urbana officiositas arctius vniret, & validius roboraret: *Misit dona de præda senioribus Iuda proximis suis.* Iuda Seniores erant cum Davide sanguine coniuncti; verum nisi xeniis excitaretur amor, & officiositate alliceretur affectus, forsitan quantumvis sanguine vniti, ingeniis invenirentur distracti. Audi Abulensem *quest. 21. Voluit muneribus multorum animos sibi conciliare, & hoc fecit in viris tribus Iuda, quia cum illi essent cognati sui, credidit, quod firmiter servarent favorem suum.* Prudenter expectavit à cognatis ampliorem favorem gratiam, sed prudenter etiam eorum fovit oblati donis benevolentiam. Aliquando cognatus naturæ leges ignorat, si officia desint, & obsequia: Iacob ad amicum domum de matris imperio tendebat, & licet cognationis iure humane se excipiendum non ambigeret, officiis

tamen exhibitis amicum animum sibi allicere procuravit. Ut vidit Rachelem greges ad puteum ducere, amoto lapide copiosis laticibus adhaeruit: *Amovit lapidem, quo puteus claudabatur, & adhaeruit grege osculatus est eam.* Laban agnoscens nepotis obsequium, & in gregibus alendis studium, humane, benignèque excepit, & forsitan solo consanguinitatis titulo non se adeo placidum exhiberet, nec libenter adeo exciperet. *Docemur hic* (inquit Oleaster) *curare ea, quæ sunt consanguineorum, quemadmodum nostra.* Iacob officiositas non parum consanguinitatis roboravit vinculum, & sibi amicum conciliavit affectum.

TEXTVS.

VERS. XXVII. XXVIII. & XXIX. His, qui erant in Bethel, & qui in Ramothad meridiem, & qui in Iether, & qui in Arroer, & qui in Sephamoth, & qui in Esthamo, & qui in Rachal, & qui in urbibus Ieramech, & qui in urbibus Ceni.

§. XLII.

Ingenuus, quàm primum potest, beneficiis suis respondet, & gratiam addit.

GRatissima sunt beneficia parata, & difficili tempore impensa, præcipue si omni spe, & cupiditate nuda. Illud beneficium iucundum, in animoque semper victurum novetur, quod indigenti exhibitum, & sine rubore petitionis impensum. Ingenuus quisque, dum accipit, æterna memoria colit, nec occasionem honorandi benefactorem elabi sinit. *Volo Chrysippi nostri viri similitudine* (aiebat Seneca lib. 2. de benefic. cap. 17.) *de pila lusa: quam cadere non est dubium, aut mittentis vitio, aut accipientis. Tunc cursum suum servat, ubi inter manus utriusque apte ab utroque & iactata, & excepta versatur.* Citissime pila finiretur ludus, si ab vno missa, & ab altero non reddita. Perseuerat non sine voluptate, cum apte inter utriusque manus pila versatur. Idem, quod pila, liberalitati accidit. Liberalis impertitur beneficium, sed reddi debet gratitudine compensatum: nam si accipiens obliuiscitur, generositas exiccatur. David, dum procellosa persecutionum tempestate iactabatur, multorum eguit auxilio, iam apud hos latitabat absconditus, iam apud illos eludebat periculum asseruatus; cumque modò ereptis ab Amalecitis prædis exundaret, curæ illi fuit liberali munerum largitione contestari memoriam, & remunerare benevolentiam. Dona misit plurimis: *His, qui erant in Bethel, & qui in Ramoth, &c.* Eis locis commoratus, & ab incolis benignè exceptus retulit gratiam, & ingenuus originis referendo ostendit prærogativam: ingenuus namque obliuioni nunquam acceptata trahit beneficia, nec, si possit, differt exhibere gratitudinis argumenta. Prodest noster Sanctius: *Hac tam liberali largitione duo agebat David. Primum ostendebat se non esse officiorum immemorem, deinde ut muneribus, quæ etiam alienorum animos expugnant, suorum contribulium, id est, eorum, qui erant à cognatis sibi tribu, conciliaret.*

Gratias ag.

Eze ch 16.
v. 45.

liaret gratiam. Gratiam sibi conciliabat, dum gratiam benefactoribus rependebat; est enim gratitudo non solum nobilitatis index, sed ars etiam acquirendi noua beneficia, & ampliora munera. Ezechiel, vt vidit Hebræorum gentem ad idolorum venerationem conuersam, & tot beneficiorum oblitam, à generis claritate asseruit degenerasse, & sordidis, ac ignobilibus se immiscuisse: *Mater vestra Cethæa, & pater vester Amorrhæus*. Et cur ab Abraham origine expunxit? Quia ingratos nouit, & ingratitude non videtur potuisse nobilem fortiri originem, vt è contra gratitudo vilem inaurat propaginem. Huc voco Tertullianum in *Apologetico cap. 40*. *Illius rea est, cuius & ingrata*. Profectò ingrati semper sunt rei, & dum beneficia tradunt obliuioni, se defecant odioso crimine. Non tulisset Hebræus, si rependisset gratiam, à nobili vena expunctionis notam; verum, dum ingratus, sorduit expunctus. Dauid in primis curauit liberali largitione profiteri beneficiorum memoriam, & exhibere benefactori beneuolentiam.

T E X T V S.

V E R S. XXX. & XXXI. Et qui in Arama, & qui in lacu Asan, & qui in Atach, & qui in Hebron, & reliquis, qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat Dauid ipse, & viri eius.

§. XLIII.

Nequit à Deo largiter non munerari, qui eius seruulos benignè nouit excipere.

Hospitali-
tas.

Fortunata domus visa est quibusdam (scribit Philo lib. de Abrahamo) in quam viros sapientes diuertisse contigit. Humana, & ciuili benignitate Dei seruulos excipere est ad fortunam augendam tutum compendium, & honestum artificium; quod charitas ad speciem videtur profundere, re ipsa probatur augere, nam

vt semina pullulant nouis prouentibus aucta; sic affert incrementum misericordia Dei seruis impenfa. Amplam hereditatem, que ad Damascum Eliezer deuenisset, sibi Abraham humane excipiendo hospites conseruauit, quia heredem legitimum meruit. *Ego vadam absque liberis* (aiebat) *& filius procuratoris domus mee iste Damascus Eliezer*. Putabat amplam, quam possidebat hereditatem ad exterum deuenuram; sed naturam reformat, dum lautam hospitibus apponit mensam; hospites generosi, & humanitate allekti pro mercede filium promittunt: *Habebit filium Sara vxor tua*. Filios germanus hospitalitatis fuit præmium, & iam sterilitatis deletur probum. Redeat datus Philo: *Maiorem spe referunt ei gratiam, per unum è tribus præcipuum, ei polliciti nasciturum breui germanum filium*. Prodigio simile ea in domo conspectum est. Hospites non elucientes videbantur elurire, non edentes edere: adueniunt solummodò, vt plus hospitis animo, & insigni honorificentia recreati, quam saginato vitulo innutriti spem donis euincerent, & quàm lucrosa sit hospitalitas, edoceret. In nostro etiam Textu, qui Dauid, seruolque eius benignè exceperant, magnificis largitionibus honorantur, & mox futuri Principis beneuolentia fruuntur: *Misti dona de præda senioribus Iuda, &c... & reliquis, qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat Dauid ipse, & viri eius*. Non est dictu facile, quàm fuerint fortunati viri illi, apud quos Dauid cum satellitio commoratus, & benignè hospitio fuerat exceptus; copiosa namque resplenderent remuneratione ditati, & Principis gratia fructi. Audi Liram: *Describitur præda diuisa quædam ad amicos Dauid, & benefactores, apud quos Dauid, & viri eius latuerant, fugiendo persecutores Saulis, & à quibus beneficia receperant*. Qui Dauid milites pauperes alii, hospitibus excipi humanis solum oculis metiretur, exhibitum eis obsequium arbitraretur amissum; sed qui acutiori acie adspiceret, copiosam ex illa misericordia beneficiorum segetem demetendam certò præuideret. Hospitalitate, que est fortunæ mater, & felicitatis nutritrix lacra sunt Regis gratiam, & munus etiam copiam. Qui pauperat militem gregarium, debitorem sibi habebat Regem præexcellentem.